

gemeente Bronckhorst

Reactienota

Verrijkte Routekaart Energieneutraal Bronckhorst 2030

September 2019

Reactienota

De Verrijkte Routekaart Energieneutraal Bronckhorst heeft van 28 augustus tot en met 22 september 2019 ter inzage gelegen. Op 9 september was er een inloopmoment op het gemeentehuis. Geïnteresseerden waren dan welkom om de stukken in te zien en vragen te stellen. Alle stukken waren vanaf 28 augustus te vinden op www.bronckhorst.nl/Routekaart.

Het doel van het ter inzage leggen van de beleidsstukken was het zorgvuldig meenemen van de ingekomen reacties in de afwegingen, het aanscherpen van het voorgestelde beleid en een transparante besluitvorming. De gemeenteraad van Bronckhorst beslist over de verrijkte routekaart en kan alle inspraakreacties inzien.

De gemeente Bronckhorst heeft alle betrokken groepen met wie zij de afgelopen tijd een gesprek heeft gevoerd over het proces in de energietransitie, en ook de deelnemers aan de eerder georganiseerde energierally's per mail op de hoogte gebracht van de stukken op de website van de gemeente en van de manier van ter inzage leggen. Daarnaast heeft de gemeente in "Contact" (op de gemeentepagina's van 5 augustus, 3 september en 10 september) en ook online (op Facebook en Twitter) aandacht besteed aan de voortgang in het participatieproces, aan de verslagen van de gespreksavonden en aan het ter inzage leggen van de verrijkte routekaart.

Reacties konden naar de gemeente Bronckhorst worden gestuurd per mail, post of via het online reactieformulier. In totaal zijn er in deze periode zestig reacties ingediend, zowel door particulieren als door belangenorganisaties. Deze reacties bevatten aandachtspunten, concrete verzoeken en vragen ter verduidelijking of onderbouwing.

In deze reactienota zijn de reacties per thema geclusterd en puntgewijs opgesomd. Aangegeven is of dit wel of niet tot wijziging van de verrijkte routekaart (of onderliggende stukken) heeft geleid. Bij "Toelichting" is de reden hiervan verder onderbouwd. In de bijlagen zijn de ingediende reacties integraal opgenomen.

Het proces – Beleidsparticipatie, vertegenwoordiging en inspraak

Reacties: 1, 4, 7, 9, 19, 25, 26, 27, 28, 32, 34, 50, 55, 60

Verzoek:

- Verzoek tot uitleg waarom het panel erg vertegenwoordigd is door "grijzen" haren factor. Veel dezelfde mensen of "grote" partijen. Een landschapsarchitect die op provincie niveau onafhankelijk mee kijkt, ontbreekt tevens.
- Verzoek tot het tijdig en via diverse kanalen communiceren naar de bewoners van plannen die zó ingrijpend zijn voor onze leefomgeving. Het is een uiting van slecht bestuur om de inwoners niet te informeren! NIEMAND op de hoogte is van de verrijkte routekaart of zelfs van de eerdere routekaart. Verzoek tot het informeren van de bewoners over ingrijpende plannen met betrekking tot onze leefomgeving én hier inspraak voor te organiseren. Plus deze inspraakmogelijkheden helder en zichtbaar te communiceren.
- Verzoek inwoners daadwerkelijk te betrekken. Door 'inwonersparticipatie' op deze wijze te bezigen wordt ons steeds meer duidelijk hoe u de kleinere, wat verder weggelegen dorpen ziet. Weet dat er niet alleen tegen de windturbines zeer grote weerstand is.
- Verzoek tot communicatie zoals de gemeente heeft aangegeven in hun plannen.
- Verzoek tot uitleg. Er is met ca. 230 bewoners gesproken over de huidige aanpak. De rest van de ca. 40.000 inwoners van Bronckhorst hebben nog niet meegepraat. Zij hebben slechts drie weken de tijd gekregen voor een inspraakreactie op een rapport dat besluitvormend is over windmolenparken, terwijl er door de gemeente in de perscommunicatie met geen woord over gerept is. Dit ondermijnt het gevoel van bestuurlijke betrouwbaarheid en het vertrouwen in de democratie. Participatie begint

bij openheid en transparantie in de communicatie. Wanneer gaat de gemeente daarmee aan de slag? Vóór die tijd kan en mag er geen besluitvorming plaatsvinden over een dergelijk gevoelig onderwerp. Wij vinden een pleidooi voor een Bronckhorst zonder windturbines enorm positief. Wordt er nu ook naar ons geluisterd? 230 mensen die meepraten en 40000 bewoners die niet meepraten, dat is geen participatie. En zeker niet voor de mensen die straks van geluidhinder en slagschaduw kunnen gaan “genieten”, maar die zich daar nu nog niet bewust van zijn. En die de waardedaling van hun huis voor eigen rekening kunnen nemen.

- Zeer recent (circa twee weken geleden) hebben cliënten vernomen dat de gemeente plannen heeft om mogelijk windturbines te realiseren en in dat kader de Verrijkte Routekaart heeft opgesteld. Cliënten zijn ook nimmer door de gemeente en/of een initiatiefnemer op de hoogte gesteld van deze plannen.
- Ik voel mij overvallen door de routekaart van de gemeente. Net na de zomervakanties op 28 augustus jl worden stukken ter inzage gelegd en beperkt gecommuniceerd in een persbericht. Vervolgens wordt er slechts 2 weken reactietijd geboden. Weliswaar heeft u inmiddels 250 inwoners (150+80) en deskundigen gesproken bij de tot standkoming van de visie, echter wanneer de rond 42.000 bewoners aan de beurt zijn voor inspraak en reactie op een ingrijpend beleidskader, die hun woon-, werk- en leefomgeving sterk zal beïnvloeden, wordt er weinig tijd gegund. Bovendien schat ik in dat velen hiervan niet op de hoogte zijn en dus straks met voldongen feiten geconfronteerd zullen worden na het definitief besluit van de gemeenteraad.
- Allereerst reageren we op Bijlage 9, de gespreksverslagen en wel het Verslag van de geleverde input door de dorpsbelangenorganisaties. Voor de neutrale lezer zou het goed zijn om te vermelden hoeveel dorpsbelangenorganisaties er zijn in Bronckhorst en hoeveel dorpsbelangenorganisaties er deel hebben genomen aan het gesprek. Tijdens het gesprek is nadrukkelijk aangegeven dat de dorpsbelangenorganisaties er aan hechten een gelaagtheid, een volgorde aan te brengen in de Routekaart. De gelaagtheid, volgordelijkheid komt neer op 2 stappen. Graag toevoegen aan de verslaglegging (Bijlage 9). Wij gaan er vanuit dat de aangepaste Verrijkte Routekaart Energieneutraal Bronckhorst 2030 die aangeboden gaat worden aan de raad ter besluitvorming eerst ter informatie tijdig ter inzage wordt gelegd zodat belanghebbenden er nog kennis van kunnen nemen en hierover tijdens de commissievergadering nog van gedachten kunnen wisselen.
- Graag wordt ik op de hoogte gehouden van de voortgang op het gebied van plaatsen windmolens in Bronckhorst.
- Daar de tijd tussen 24 september, 10 oktober (Commissievergadering) en 31 oktober (Raadsvergadering) zeer beperkt is, zijn wij ongerust over deze procesgang. Wij gaan er vanuit dat de complete versie van de verrijkte routekaart die voor besluitvorming aangeboden wordt aan de raad EERST ter informatie ter inzage wordt gelegd zodat belanghebbenden hier tijdig kennis van kunnen nemen. Wellicht heeft u gisteren het 4 pagina tellende [artikel 'Opeens stond die windmolen in de tuin' in NRC](#) gelezen. Dit om nogmaals aan te geven dat het thema zeer actueel is vanwege de kenteringen die momenteel aan de orde zijn.
- Ben lid van de Dorpsraad Drempt en wil graag een langere reactie termijn voor reacties op de verrijkte routekaart. De informatie in de bijlagen zijn digitaal te onduidelijk om goed in- en overzicht te krijgen. Vind dat er te weinig wordt gedaan om de importantie van het geheel onder de aandacht van de burgers te brengen en de informatie is niet duidelijk/compleet. op basis hiervan kan en mag geen beslissing over dit onderwerp genomen worden. Tijdigheid, eerlijkheid en transparantie zijn kernwaarden waaraan een Gemeente moet voldoen en inzake dit onderwerp vind ik dat daarin te kort geschoten wordt. Kortom, eerst volledige en openheid van informatie, duidelijke bijlagen (en niet inlopen op Gemeentehuis; kan niet voor mensen zoals ik die veel werken en onderweg zijn), langere termijn voor reacties en dan pas besluiten nemen.
- Naar aanleiding van het hevige protest dat niet alleen afgelopen maart rondom 't

Zand, maar ook nu rondom de initiatieven voor winturbines in Laag-Keppel is ontstaan, mag het het college en de raad duidelijk zijn dat er geen draagvlak is voor zeer hoge windmolens in Bronckhorst. Het feit dat slechts weinigen op de hoogte zijn van de ophanden zijnde besluitvorming, hetgeen bleek uit vragen aan het publiek in de kerk van Hoog-Keppel afgelopen donderdagavond, betekent dat er op dit moment, deze maand geen definitieve besluiten mogen worden genomen ten aanzien van het toestaan van 12 zeer hoge windmolens in Bronckhorst. U kunt dat de burger niet aandoen. ([Zie ook het NRC-artikel van 12 september jl.](#))

- Geen adequate inspraak.

Routekaart aangepast: Nee

Toelichting:

We bevroegen ons inwonerpanel 'Bronckhorst spreekt' (900 mensen namen hieraan deel), we hielden bewonersbijeenkomsten in diverse kernen (150 aanwezigen in totaal) en voerden gesprekken met experts. De uitkomsten vormden input voor de routekaart. De routekaart gaf contouren aan voor mogelijke maatregelen. Er waren géén besluiten genomen over welke techniek we inzetten, op welke locatie of op welk tijdstip. In de routekaart inventariseerden we welke keuzemogelijkheden en beperkingen er zijn.

De gemeenteraad heeft de routekaart naar een energieneutraal Bronckhorst in 2030 in de raadsvergadering van 28 maart 2019 behandeld. De routekaart is, conform het raadsbesluit, als uitgangspunt gebruikt voor verdere inspraak en wordt in oktober 2019 aan de raad aangeboden voor vaststelling. Dit was een begin voor een verder gesprek, het vervolg van het al ingezette participatieproces. Onze insteek met de gespreksavonden was een zo divers mogelijke input te verzamelen over participatie in het besparen en opwekken van duurzame energie.

Bepaalde groepen nodigden we gericht uit op basis van belang, rol en expertise. Onder meer dorpsbelangenorganisaties, (toeristische) ondernemers, de Land- en Tuinbouw Organisatie, natuur- en landschapsorganisaties, energiecoöperaties, actiecomité Op en Um 't Hengelse Zand, Liander en Waterschap Rijn & IJssel dachten de afgelopen maanden actief mee over de vraag: "Hoe kunnen we inwoners het best betrekken bij lokale energie-initiatieven?". Ook de speciale publieksavond voor inwoners en ondernemers in juli 2019 ging specifiek over participatie van inwoners en ondernemers bij het besparen en opwekken van energie. Iedereen die nog niet bij een gespreksavond aanwezig was, was welkom en via Contact en social media uitgenodigd voor deze bijeenkomst. We nodigden deelnemers die al eerder aan een energierally deelnamen, per mail uit voor deze optie.

Na een gespreksavond is het uitgewerkte verslag (met een overzicht van de aanwezigen) aan de betrokken groep gemaild. Eventuele feedback (ook van de diegenen die niet aanwezig konden zijn) is daarna nog in het gespreksverslag verwerkt. Alle groepen zijn erop geattendeerd, toen alle definitieve verslagen op www.bronckhorst.nl/routekaart geplaatst waren. De mogelijkheid om de verslagen te lezen heeft ook op de gemeentepagina in het Contact gestaan.

In opdracht van de raad is de routekaart nu verrijkt met een plan voor participatie met de samenleving. Ook het actiecomité rondom Het Zand vroeg aandacht voor lokale betrokkenheid. We hebben daarom een verdiepingsslag gemaakt op het gebied van participatie, communicatie en informatievoorziening. Conform het raadsbesluit heeft de gemeente geen aanvragen voor windmolenprojecten behandeld. De gemeente heeft alle initiatieven voor grondgebonden zonnenvelden en windparken tot de raadsvergadering van oktober 2019 aangehouden.

Alle gespreksgroepen, iedereen die aanwezig was bij een eerdere energierally of tijdens de publieksavond en ook de gemeenteraad is op de hoogte gesteld van de voorgestelde beleidsstukken. Dat de verrijkte routekaart ter inzage ligt, samen met een participatiehandreiking en de Bronckhorster ruimtelijke afweging, is gecommuniceerd in Contact en breed op social

media.

De uitkomsten van de diverse gesprekken verwerkten we in de participatiehandreiking. Deze handreiking biedt concrete en toepasbare stappen voor inwoners, bedrijven en energiecoöperaties om zelf aan de slag te kunnen met de energie-opgave. Daarnaast is de routekaart aangevuld met een specificatie van de ruimtelijke randvoorwaarden in Bronckhorst en de ruimtelijke procedures die worden gevolgd bij duurzame energie-initiatieven. Er is geen concreet plan/initiatief voor windmolens bij de gemeente ingediend. Wel zijn er initiatieven in Laag-Keppel voor windturbines. Deze zijn **niet** bij de gemeente ingediend, omdat er nog geen beleidskader is.

De routekaart is als beleidsstuk ter inzake gelegd voor het geven van reacties. In deze reactienota zijn alle reacties te vinden die zijn binnengekomen. Aangegeven is of dit wel of niet tot wijziging van de verrijkte routekaart (of onderliggende stukken) heeft geleid. Bij "Toelichting" is de reden hiervan verder onderbouwd.

Na het aanpassen van de routekaart op basis van de reactienota, stemt het college in. De stukken (ook de reactienota) zijn openbaar en door de raad in te zien. De democratische besluitvorming vindt plaats in de gemeenteraad.

De reactienota zal na vaststelling van de verrijkte routekaart ook worden geplaatst op de website van de gemeente. Tegen beleidsregels staat geen bezwaar, beroep en hoger beroep open.

Na vaststelling van de verrijkte routekaart in oktober 2019 kunnen inwoners, bedrijven en organisaties met duidelijke randvoorwaarden, procedures en rollen concreet aan de slag met de energieopgave. Bij energie-initiatieven stelt de gemeente Bronckhorst hoge eisen aan participatie en lokaal eigenaarschap. Participatie en acceptatie zijn namelijk van groot belang voor de ruimtelijke inpassing en exploitatie van energieprojecten.

Randvoorwaarden bieden duidelijkheid voor de initiatiefnemers en inwoners over hoe de energieprojecten gerealiseerd zullen worden en hoe zij betrokken zullen worden. We passen dit participatiekader toe om de kwaliteit van energieprojecten te stimuleren en om participatie te borgen.

De initiatiefnemer doorloopt een proces om voor het specifieke project en in samenspraak met de lokale omgeving te komen tot een wenselijke en haalbare vormgeving van participatie. Het gaat hierbij om vormen van proces-, project- en financiële participatie, op basis van de participatieladder.

Gelijkwaardig samenwerken, eigenaarschap en het feit dat de opbrengst voor een belangrijk deel in de omgeving landen, zijn van belang voor de maatschappelijke acceptatie. Het delen in de opbrengst van energieprojecten dient op een goede manier te gebeuren. Een aanbod aan de omgeving hoort bij een goed doorlopen proces voor wind- én zonneparken.

De gemeente Bronckhorst sluit zich aan bij de ambitie van het klimaatakkoord. Om de projecten voor de bouw en exploitatie van hernieuwbaar op land in de energietransitie te laten slagen, gaan in gebieden met mogelijkheden en ambities voor hernieuwbare opwekking, partijen gelijkwaardig samenwerken in de ontwikkeling, bouw en exploitatie. Dit vertaalt zich in evenwichtige eigendomsverdeling in een gebied waarbij gestreefd wordt naar 50 procent eigendom van de productie van de lokale omgeving (burgers en bedrijven).

We regelen participatie en lokaal eigendom goed, aan de voorkant van de procedure. We richten een Regiekamer Energie op, dat aansluit op deze regiekamer en waarin we een integrale en interdisciplinaire afweging maken. De Regiekamer Energie geeft een

maatwerkadvies met - indien nodig - aanpassingen of aanvullende maatregelen en biedt ondersteuning.

Planschade wordt meegenomen in ruimtelijke procedures en komt terug in de bestemmingsplanprocedure en de daadbij horende omgevingsovereenkomst. Dit geldt ook wanneer er duurzame energieinitiatieven (een bestemmingsplanwijziging of aanvraag omgevingsvergunning) worden ontplooid. Inwoners kunnen bij waardedaling van hun woning hier gebruik van maken.

Routekaart - Algemeen

Reacties: 2, 20, 25, 26, 27, 28, 31, 34, 39, 41, 51, 54, 56, 59

Verzoek:

- Verzoek tot openheid, transparantie en eerlijke communicatie over het onderzoek naar twee windmolenparken vanuit de gemeente.
- Verzoek tot uitleg. Veel documenten met overlap. Weinig concreet anders dan het formuleren van ideële doelstellingen maar de initiatieven laten bij derden. Zie te weinig koppelingen tussen noodzakelijk veranderingen in onze leefomgeving, zoals terugdringen grootschalige veehouderij, eenzijdig gebruik van landbouwgronden (veevoer en overbemesting), waterhuishouding. In het hoofdstuk gebruik Biomassa wordt geen melding gemaakt zeer terughoudend te moeten zijn met toepassen van dergelijke brandstoffen (b.v. pellets) in verband met fijnstof emissies. Wordt er voldoende geschreven over voorwaarden van zonneweiden in het licht van de schade die dergelijke grote glasvlakken op onderliggende aarde betekenen? Noodzaak van windmolens, anders dan vanuit landelijke regelgeving, wordt onvoldoende onderbouwd. Het participeren in grootschalige projecten off shore wordt niet ter discussie gesteld. Ter onderbouwing van keuzes worden uitspraken van 'bureaus' vermeld. De kwaliteit van dergelijke bureaus, hun onderzoek en conclusies moeten steeds gezien worden met tijdsgeest, commercieel belang en tijdelijke aard in het achterhoofd. Voor ontwikkeling van een langdurig visie en beleid zijn adviesbureaus ten enenmale onbetrouwbare referenties. Koffiedik kijken! Bestaande infrastructuur zal veelal onvoldoende blijken om vraag en aanbod van elektriciteit te accommoderen. Nu is dat al het geval en dat zal niet minder worden. Wie draagt de lasten van de noodzakelijke infrastructuur aanpassingen, is er grondig onderzoek gedaan naar die infrastructuur? Locaties van zonneweiden en zo, worden in belangrijke mate beïnvloed door dit aspect. Streven en idealen zijn goed, maar is het reëel te verwachten dat alle inwoners in staat zullen zijn de transitie naar gasloos te maken? Warmtepompen en geothermie zijn kostbaar en veelal niet instaat bestaande leef en werk volumens te verwarmen. Ik omarm duurzame energie en de noodzaak die zoveel als mogelijk aan te wenden. Neem deel aan een duurzame energieproject, bewoon een energiezuinige woning en rijd binnenkort elektrisch. Maar ook ik loop tegen de grenzen aan van wat betaalbaar en praktisch mogelijk is. Laten we oog voor de werkelijkheid niet uit het oog verliezen.
- Verzoek af te zien van het vaststellen van de Verrijkte Routekaart en van de realisatie van windturbines nabij de woningen van de bewoners van uw gemeente, althans in ieder geval te concluderen dat de Verrijkte Routekaart thans op geen enkele wijze als uitgangspunt kan dienen om nader onderzoek te doen naar de mogelijkheden binnen uw gemeente om windturbines te realiseren. Cliënten stellen zich op het standpunt dat de Verrijkte Routekaart op essentiële onderdelen onjuistheden bevat en de kader niet c.q. onvoldoende zijn afgebakend, waardoor het woon- en leefklimaat van de inwoners van uw gemeente op geen enkele wijze worden geborgd. In de Verrijkte Routekaart zijn geen c.q. onvoldoende concrete voorwaarden opgenomen, zodat het bij bewoners volledig onduidelijk is wat de toetsingscriteria zijn of zullen worden. De beleidsmakers van de Verrijkte Routekaart zijn mogelijk vooraf beïnvloed door initiatiefnemers. De huidige

kansenkaarten zijn onvolledig, onjuist en onduidelijk. Slechte communicatie naar bewoners. Geen gedragscode wanneer de gemeente en initiatiefnemers bewoners moeten betrekken. Geen Bewoners Effecten Rapportage. Onduidelijkheid over noodzaak. Strijdigheid Provinciaal beleid. Strijdigheid met Verdrag van Aarus. Onduidelijkheid samenstelling Regiekamer Energie. Wat is nu onze rechtspositie in het kader van de Verrijkte Routeplanner? Hoe wordt de 2 km-zone vanaf het beschermd stadsgezicht beschermd op lokaal, landelijk en provinciaal niveau? Er is geen inzicht in de (energie)bijdrage van lopende initiatieven en er is geen overzicht van de initiatieven in idee-vorming fase (incl. hun bijdrage). Wat is de huidige stand van zaken? Is het mogelijk dat ruimtelijke afwegingen opgenomen in de "Bronckhorster ruimtelijke afweging bij energie initiatieven" gaan wijzigingen? Of is het mogelijk dat er uitzonderingen worden gemaakt of anderszins deze ruimtelijke afwegingen kunnen worden omzeild/niet van toepassing worden verklaard/overruled? Zo ja, op welke wijze? Wat zijn de exacte wijzigingen geweest in de routekaart alvorens deze voor instemming wordt ingebracht bij de colleges en ook inzage in alle reacties en wat de gemeente met de reacties gedaan heeft? Aansluitend houden wij het recht voorbehouden op basis van de nieuwe kaart nog op- of aanmerkingen te maken.

- Het stadhuis was een project wat veel duurder is uitgevallen als oorspronkelijk begroot, dat staat me vooral bij. Ook de Kwekerij heeft geschiedenis. Voor de gemeente bood deze alternatieve bestemming een mogelijkheid om haar verliezen op de grondexploitatie te compenseren met de langjarige pacht van de exploitant. Beide kapitaalsintensieve projecten zijn mijnsinziens dus geen goede voorbeelden van duurzaamheidsprojecten. In beide gevallen is er een draai gegeven aan de financiële overschrijdingen en verliezen. 3) De doelstellingen voor 2030 zijn duidelijk. Enerzijds 45% reductie van energieverbruik en anderzijds voor 55% een energietransitie aan gaan. Opmerkelijk is echter dat u in alle bijgeleverde stukken vooral ingaat op die 55% energietransitie. Slechts 3 verwijzingen worden gegeven. Hoe de burger en bedrijven en u als college die 45% energiereductie vervolgens wil gaan realiseren blijft hiermee echter volstrekt onduidelijk. Dientengevolge zijn hier ook geen financiële middelen aan gekoppeld. Ik vind dat u deze 45% pijler onvoldoende heeft uitgewerkt en geen financiële middelen reserveert. Bovendien faciliteert en stimuleert u dat burgers meer schulden aangaan en dat duidt niet op een zorgplicht, die ik van de overheid verwacht. Juist verdieping op dit werkspoor gaat de burger voordelen opleveren door een lagere energierekening ! 4) Hoe krijgt de burger met dit beleidsplan en een redelijk geïsoleerde woning en een stabiel of licht dalend energieverbruik, die energierekening nog lager en tegen welke kosten ? Off-grid oplossingen, individueel of in (buurt) collectief, zijn niet uitgewerkt in het plan. Waarom niet ? 5) De door u aangekondigde grote verbouwing zal een enorme stikstof uitstoot tot gevolg hebben. Hoe past dit beleidsplan in de recentelijk op slot gezette PAS regeling. Waar en door wie zal er gecompenseerd moeten worden? De verrijkte routekaart rept hier geen woord over terwijl dit momenteel bouwend Nederland grote beperkingen op legt. 6) De routekaart geeft de doelstelling aan om in 10 jaar energieneutraal te worden. Hoe beoordeelt en toetst u nieuwe initiatieven indien de terugverdientijd van een investering langer is als deze 10 jaarsperiode. Hoe wordt de (tussentijdse) resultaat doelstelling gewogen met dan lopende projecten die nog in de 'aanloop-/verliesfase' zitten. Hoe kunt u daarmee de komende 10 jaar beoordelen of instrumenten of initiatieven gestimuleerd moeten worden ergo of ze voldoen aan het behalen van die doelstellingen in die 10 jaar ? Het benoemen van datascience is wel erg eenvoudig en populistisch indien over deze onderliggende parameters, uitgangspunten en wegingsfactoren geen heldere besluiten zijn genomen. De toekomstige besluitvorming heeft daarmee geen heldere kaders op basis van deze nota. 10) U vermeldt dat de gemeenteraad nu moet komen tot een definitief besluit. Vraag is echter waar wordt dan over besloten ? Is dat dan goedkeuring geven aan het

plaatsen van maximaal 12 grote windmolens met een hoogte van ca. 230 meter in de op kaart aangegeven laagwaardige gebieden? Overigens lijkt het mij onverantwoordelijk om als gemeenteraad beleid goed te keuren waar geen financiële consequenties zijn zichtbaar gemaakt. 30) Het document met veel gestelde vragen is zeer onduidelijk qua status. Is dit het voorgestelde beleid of alleen een FAQ voor leken? Opmerkelijke conclusie is dat alleen biomassa en waterkracht financieel rendabel zijn. In de voorstellen zijn deze 2 bronnen nauwelijks toegelicht. Het gebruik van houtkachels uit eigen houtproductie en zonneboilers kan energiebehoefte fors doen dalen. Ook het creëren van grote waterreservoirs, gevuld door zonnestroom, te gebruiken bij droogte en voor energieopwekking in daltijden zijn toch concepten die ontwikkeld kunnen worden?

- Tijdens het gesprek is nadrukkelijk aangegeven dat de dorpsbelangenorganisaties er aan hechten een gelaagheid, een volgorde aan te brengen in de Routekaart. De gelaagtheid, volgordelijkheid komt neer op 2 stappen. Stap 1: het direct uitvoeren van maatregelen die niet omstreden zijn en geen grote impact hebben op ons landschap en geen invloed hebben op de gezondheid van omwonenden. Dit zijn ondermeer het beperken van de energievraag door bijvoorbeeld isoleren en energiezuinige apparatuur en het aanbrengen van pv-panelen op daken. Ook vallen ondermeer het installeren van warmtepompen met verschillende technieken om warmte te genereren en het gebruik van waterkracht onder de direct uit te voeren maatregelen. Kortom het laaghangende fruit. Stap 2 zijn maatregelen die nog omstreden zijn door bijvoorbeeld de grote impact op het landschap of de nadelige invloeden op de gezondheid van mens en dier. Voordat deze stap ingezet kan worden is gedegen onderzoek noodzakelijk en zal zorgvuldige kaderstelling nodig zijn om deze stap goed te kunnen implementeren. Windturbines met een tiphoogte hoger dan 25 meter vallen allen onder stap 2. Met deze aanpassing van de routekaart kan er direct worden gestart met goede maatregelen en nemen we nog de tijd om de bezien welke maatregelen nog aanvullend noodzakelijk zijn. Dit biedt tevens de mogelijkheid om gebruik te maken van technologische ontwikkelingen waarmee mogelijk maatregelen genomen kunnen worden met een heel beperkte impact op het landschap en zonder nadelige gevolgen voor de gezondheid van mens en dier. Voor wat betreft de Verrijkte Routekaart Energieneutraal Bronckhorst 2030 inclusief de bijlagen hebben we de volgende zienswijze: 1. Eenduidige aanduiding hoogte windturbines, voorstel om overal te spreken van een zogenaamde TIPHOOGTE; 2. Een norm stellen voor de afstand van een windturbine tot een woning of een habitat, bijvoorbeeld 20 x de tiphoogte; 3. Tevens een norm stellen voor het maximale geluidsniveau in de dagsituatie en de nachtsituatie nabij een woning of een habitat; 4. Kleine windturbines uitsluitend toestaan met een tiphoogte van 25 meter; 5. Middelgrote en grote windturbines NIET toestaan (gezien de effecten op de gezondheid EN de onherstelbare schade aan ons landschap); 6. Een duidelijke kaart maken waar eenduidig alle gebieden op aangegeven staan waar wel en niet windmolens mogen komen; 7. Een norm stellen voor de afstand waarop windturbines of een zonnepark vanaf een Laagvliegroute, Radarzones van defensie, Gelders Natuur Netwerk, Groene Ontwikkelingszone, Nationaal Landschap, Gebieden met een bijzondere landschappelijke waarde, Stillegebieden, Natura 2000, Molenbiotopen mogen komen; 8. Duidelijke kaders stellen voor participatie, bijvoorbeeld aantal omwonenden in een cirkel van x km participeren in een initiatief.
- Allereerst heb ik een vraag, wat wordt bedoeld met "energieneutraal"? ik vermoed dat bedoeld wordt CO2 neutraal. Verder constateer ik dat vrijwel alle voorgestelde maatregelen het grondstoffengebruik doet toenemen. De voorgestelde maatregelen zorgen wel lokaal voor het terugdringen van de vraag naar energie en van de broeikasgasemissies (CO2) maar gelijktijdig zorgen ze voor groei van de ecologische voetafdruk. Vermoedelijk neemt ook het (fossiele) energieverbruik toe. Niet hier, maar daar waar de grondstoffen worden gedolven, vervoert en verwerkt

tot voor ons bruikbare producten. Wat ik mis onder maatregelen dat zijn sociale en maatschappelijke innovaties. Bijvoorbeeld het aanmoedigen van de deelauto en ontmoedigen van privéauto bezit. Als we met 10% minder auto in de straten de mobiliteit kunnen waarborgen dan levert dat een domino-effect van energie-, grondstoffen en ruimtebesparingen op. Op en zelfde manier kan verlichting veranderen van bezit van lampen en lantaarns in en dienst van de lampenproducent. Die zal dan vermoedelijk streven naar zo laag mogelijke kosten en dus naar producten die veel langer meegaan. Ook dat levert besparingen op van grondstoffen, energie en ruimte. etc. ter informatie stuur ik mijn bijlage mee.

- In ons gesprek op 9 september jl. heeft u ons uiteengezet hoe de Verrijkte Routekaart met de bijbehorende bijlagen tot stand zijn gekomen, waarvoor dank. Eveneens heeft u ons om onze mening hierover gevraagd. Wij hebben u gecompimenteerd met de verbeteringen ten opzichte van de oorspronkelijke Routekaart, m.n. ten aanzien van de leesbaarheid. Wij hebben echter eveneens aangegeven dat er in de laatst verschenen versie met betrekking tot een aantal cruciale zaken vereiste volledigheid en nauwkeurigheden ontbreken. In bijlage 1. Kaderstelling Verrijkte Routekaart en in bijlage 2. Aanvullingen op inpassingsmatrix Bronckhorst hebben wij puntsgewijs weergegeven welke zaken naar onze mening nader uitgewerkt moeten worden. Daarnaast missen wij: de stellingname van de gemeente dat er uitsluitend voor eigen gebruik zal worden opgewekt en dat energie-overproductie vanuit de Gemeente Bronckhorst vermeden zal worden; - een duidelijk doorrekening van Energieverbruik, Energieopwekking en Energieaankoop binnen de gemeente. Hoe kunnen we anders Energieneutraliteit vaststellen? Dit is allerm minst noodzakelijk omdat Energiebesparing (lager verbruik) een belangrijk speerpunt is (misschien wel de belangrijkste). Een Megawatt besparing is immers gelijk aan een Megawatt opwekking of aankoop. onze uitdrukkelijke eis om een gelaagdheid ofwel volgorde aan te brengen in de keuze voor diverse energievormen. Dit heeft tot doel prioriteit te geven -aan het beperken van de energievraag (door b.v. isolatie) en -aan energievormen die minimale impact hebben op ons landschap en daardoor de hoogste maatschappelijke acceptatie zullen krijgen. Wij staan niet alleen voor duurzaamheid, maar ook voor leefbaarheid! Er ontstaat landelijk, maar zeker ook internationaal een heroverweging m.b.t. windmolens op land. Dit als gevolg van de steeds luider wordende gezondheidsklachten van bewoners t.g.v. overlast veroorzaakt door windmolens (zie bijlage 3. Gezondheidsaspecten). - een visie t.a.v. een adaptief beleid: Ontwikkelingen op het gebied van duurzame energie gaan momenteel zo snel dat een adaptief beleid noodzakelijk is, zodat (achteraf) foute beslissingen kunnen worden voorkomen. - de communicatie met de burgers. Ondanks uw gesprekken met diverse partijen in de afgelopen zomer, bereikt u de betrokken inwoners naar onze mening onvoldoende. Dit wijten wij aan het feit dat u onze suggesties in de handreikingen van 16 april j.l. m.b.t. het informatietraject niet ter hand heeft genomen. Hoe wilt u participatie en acceptatie bewerkstelligen zonder kwalitatief goed te communiceren? Bij het glasvezelproject is dit wel goed gegaan. Waarom doet u dit bij deze veel complexere en meer ingrijpende energietransitie niet? - zoals besproken, hoe gaat u om met huiseigenaren die wel een woning in de gemeente hebben, maar hier niet permanent wonen. Dikwijls gaat het om mensen uit het westen van het land die geïnvesteerd hebben met oog op recreatieve belangen. U gaf aan dat het gaat om circa 250 huiseigenaren. - duidelijkheid in de Verrijkte Routekaart over kleine windmolens. Is het juist dat u kleine windmolens wilt toestaan met een tiphoogte van 40 meter? We realiseren ons dat deze hoogte overeenkomt met de hoogte van een doorsnee kerktoeren, hetgeen absoluut niet klein is. Wij stellen voor maximaal 25 meter tiphoogte voor kleine windmolens. Zoals dat ook in andere delen van het land (bv. Friesland) gepropageerd wordt. Wij willen u er nogmaals op attenderen dat u zonder duidelijke norm- en kaderstellingen in de Verrijkte Routekaart in ongekende

problemen zult komen, enerzijds met initiatiefnemers, anderzijds met bewoners. Juridisch heeft u geen enkel verweer als u geen duidelijke kaders stelt. Uiteindelijk zal de schade hiervan in welke vorm dan ook ten laste komen van de bewoners van Bronckhorst. Er zullen absoluut onnodige spanningen ontstaan daar waar bewoners niet samen tot verduurzaming komen. Daarom is het nu van belang om een kader te formuleren (zie bijlage 1).

- 1) Om tot evenwichtige besluitvorming te komen stellen wij voor om aan de Regiekamers een vertegenwoordiging toe te voegen uit het gebied waar een initiatief beoordeeld moet worden. Afhankelijk van de aard van het initiatief en de impact op het landschap kan de samenstelling van de Regiekamer wijzigen.
- 2) Binnen onze gemeente zijn er veel buurtschappen die hetzelfde karakteristiek hebben. Per m2 kilometer relatief weinig woningen en bedrijven. Een omgeving die niet of minder geschikt is voor grote centrale energie-opwekking. Eenvoudigweg omdat dit niet rendabel is, omdat er dan in de directe omgeving te weinig aansluitingen kunnen worden gemaakt. Een windmolenpark wekt dan energie op die ook bestemd is om buiten de gemeente/buurtschap-grenzen gebruikt te worden. Interessant voor investeerders, maar niet voor de omwonenden. Dat kan niet de bedoeling zijn. Omgevingen met de karakteristiek van Bronckhorst zijn juist bij uitstek geschikt om de benodigde energie op te wekken op het eigen perceel. Dit heeft het voordeel dat inpassing in het landschap heel natuurlijk kan plaatsvinden en daarmee ons kostbare landschap bewaard kan blijven. Ons dringende advies is om hierop in te zetten. Hiermee kunnen we morgen beginnen om goede voorbeelden te realiseren. Met de aanpak houden we Bronckhorst leefbaar en behouden we onze cultuur, onze Naoberschap.
- Verzoek tot uitleg. In de transitie naar energie neutraal heeft de gemeente dat laatste, de gezondheid en leefplezier, mijns inziens nog onvoldoende meegenomen. Met de mogelijkheden, zoals biovergisting en waterstof, die ook geschetst zijn in de routekaart zijn er voldoende mogelijkheden om in energie te voorzien zonder gebruik te hoeven maken van windturbines.
- 7. Energiemix Bronckhorst. In de energiemix wordt de energievraag van 2015 afgezet tegen energievraag in 2030. Met name de laatste jaren is er veel gebeurd wat betreft zonne-energie en mogelijk ook andere vormen van duurzame energieopwekking. In de energiemix had tenminste de energievraag van 2018 moeten staan om een reëel beeld te krijgen. Ik vraag u om de energiemix op dat punt aan te passen en daar zo nodig rekening mee te houden bij de aanpassing van de andere documenten. Mijn verwachting is de opgave per thema daardoor zal veranderen.
- In de energiemix wordt uitgegaan van gegevens uit 2015 terwijl het document de visie 2030 weergeeft. Sinds een aantal jaren zijn er in de gemeente diverse initiatieven genomen en uitgevoerd die geleid hebben tot meer gebruik van duurzame energiebronnen en besparing van energie door burgers en bedrijven. De ontwikkeling van zonne-energie bijvoorbeeld biedt veel mogelijkheden en wordt succesvol ingezet in de gemeente. Het is wenselijk om uit te gaan van actuele cijfers (2018/2019) en daar de plannen op te baseren. Bovendien lijkt het op dit moment niet verstandig om meer energie op te wekken dan noodzakelijk is. Daarnaast is het van belang om rekening te houden met de ontwikkeling van nieuwe technologie voor opwekking van energie en innovaties van bestaande vormen van opwekking (bijvoorbeeld waterstof).
- Tegelijkertijd wordt waterstofgas afgedaan als "slechts" een transport- en opslagmedium voor energie. Dat klopt, en dat is ook precies wat we nodig hebben om de alternatieve energiebronnen daar te benutten waar dat het meest efficiënt kan. En ook om de momenten dat het niet waait en de zon niet schijnt op te vangen. Onlangs gaf Ed Nijpels, toch redelijk ingevoerd in bouw en energie, aan dat de energie transitie zonder waterstof niet mogelijk is en branden inmiddels de eerste waterstof CV's in woningen en rijden de eerste auto's op deze schone

brandstof. Dan is het niet slim dat prachtige netwerk van aardgasaansluitingen dat we in NL rijk zijn af te koppelen en puur op all-electric in te zetten. Dat is goede schoenen weggooien terwijl een nieuwe inlegzool voldoende is voor jarenlang loopplezier. Natuurlijk moeten we de biomassa dat vrijkomt uit onze mooie groen omgeving benutten, het zij in bio-vergisting en dergelijke. Maar wat mijns inziens bovenaan had kunnen staan is bodemenergie. In een gemeente met zoveel woningen die ruimte genoeg hebben voor horizontale buizenstelsels en een makkelijk indringbare bodem kunnen we die kans toch niet laten schieten? Om dat ook bereikbaar te maken in het waterwingebied zou de gemeente samen met Vitens om de tafel kunnen. De terechte zorg van Vitens is de antivries en -corrosie stoffen in dergelijke systemen en de bijbehorende risico's bij lekkage. Zouden we die echter door biologisch afbreekbare, laag toxische stoffen kunnen vervangen maken we de toegang tot de warmte van moeder aarde voor vele gezinnen in NL mogelijk. Tot slot: de energie transitie is een pittig vraagstuk dat op korte termijn actie vereist. Vergeet daarbij niet dat we momenteel in Nederland een energiebron afsluiten die relatief schoon, goedkoop en praktisch is, zijnde aardgas. Maar we stoppen omdat we de impact op een deel van onze bevolking niet meer accepteren. Terecht, kwaliteit van leven moet leidend zijn, de mens is geen economische eenheid. Aan levenskwaliteit heeft Bronckhorst enorm veel te bieden, deze mag door een energie transitie niet beperkt worden, maar moet die versterken.

- LTO Noord afdeling West Achterhoek waardeert de vooruitstrevende hogere verduurzamingsambitie dan voortvloeit uit het voorgenomen Nationale Energieakkoord. Daarom stemmen wij in grote lijnen in met de inhoud van de 'Verrijkte Routekaart Bronckhorst Energieneutraal 2030'. Echter hebben wij de volgende opmerkingen dan wel vragen. -Bij het onderdeel ' Mest-vergisting' word alleen mono-vergisting op het bedrijf toegestaan. Dit betekent dat hierdoor co-vergisting installaties zijn uitgesloten. Wij zijn van mening dat co-vergisting installaties niet op voorhand moeten worden uitgesloten. Daarnaast vinden wij dat de mogelijkheid geboden moet worden om installaties met meerdere bedrijven gezamenlijk te exploiteren. In veel gevallen is de bedrijfsomvang te klein voor een rendabele vergister. Echter kan in gezamenlijkheid deze mono/co-vergister wel worden gerealiseerd. De gemeente zou bij co-vergisting kunnen participeren om zo berm maaisel en overige biomassa om te zetten in groene energie. -Bij het onderdeel 'Wind' bent u van mening dat bij de energie opgewekt door wind er een deel van de opbrengst gestort moet worden in een Omgevingsfonds (richtlijn nwea) Onze vraag hierbij is of deze storting ook geldt voor kleine turbines. Waarbij de kleine turbine in eigendom is van een agrarisch ondernemer en een maximale hoogte heeft van 25 meter. U staat deze turbine immers toe op het agrarisch bouwblok. Indien er toch een deel van de opbrengst gestort moet worden zijn wij daar op tegen omdat dan de financiële haalbaarheid nihil wordt en dat staat de realisatie ervan in de weg. -Onder kopje 'Biomassa' word gesproken over landbouwafval. Het is ons is niet duidelijk wat u hieronder verstaat. Waarschijnlijk worden reststromen bedoeld welke niet meer geschikt zijn voor consumptie van mens en dier. Daarom vinden wij de term 'afval' ongepast, het mag in veel situaties onder voorwaarden gebruikt worden in de bedrijfsvoering. Wij verzoeken u om de term 'landbouw afval' te herzien in de term 'reststromen uit de landbouw'. Tot slot: Energiedoelstellingen zijn gebaat bij het juiste schaalniveau en in deze visie staat er niets vermeld dat er op dit moment gebiedsbetrokken overheden en ondernemers samenwerken in de Regionale Energie Strategie Achterhoek. Het lijkt ons ongewenst om op twee schaalniveaus en dan ook nog eens met verschillende ambitieniveaus te werken.

Routekaart aangepast: Ja, zie de dikgedrukte teksten in onderstaande toelichting.

Toelichting: Als gemeente doen we geen onderzoek naar twee mogelijke locaties voor

windmolenparken. Initiatiefnemers moeten hiermee komen. We staan open voor onderzoeken naar twee mogelijke locaties. In de verrijkte routekaart is onder de kop Wind bij het eerste streepje als volgt aangepast **“We werken mee aan het realiseren van twee mogelijke locaties voor de plaatsing van een windmolenpark. Onder een windmolenpark verstaan we minimaal 9 MW”**

Het begrip windpark (met windmolens van minimaal 80 meter ashoogte) is daarmee gelijk gedefinieerd. Huidige eisen (opgenomen in de participatiehandreiking) zijn voldoende.

Een windmolenpark op enige afstand van het beschermde gezicht moet als een zeer storende, bijna vernietigende invloed hebben op de cultuurhistorische waarden van het beschermde stads- en dorpsgezicht om te worden afgekeurd. In het Achterhoekse Koersdocument duurzame energie is opgenomen dat ten opzichte van een van rijkswege beschermd stads- of dorpsgezicht een minimale afstand van 2 km in acht dient te worden genomen bij de projectie/plaatsing van windturbines. Dit is in overeenstemming met de richtlijn van de rijksdienst. Dit hebben we overgenomen in de ruimtelijke afweging

Deze routekaart gaat over de energietransitie. Er zijn meerdere transities nodig, waar de gemeente waar mogelijk beleid op ontwikkelt/heeft ontwikkeld.

Er wordt onderzoek gedaan naar bodemkwaliteit (monitorprogramma). We zijn ons hiervan bewust.

De gemeente gaat hier niet over (off shore), wijzelf streven naar energieneutraal te worden. Windmolens horen bij energiemix, zie ook het klimaatakkoord. Deze energiemix is in opdracht van de provincie, op basis van het Energietransitie Model van Quintel opgesteld. Uiteraard faciliteren de netbeheerders. Zie ook hun ontwerpprincipes. Haalbaar en betaalbaar zijn een belangrijk uitgangspunt in de verrijkte routekaart. Dit vraagt grote inspanningen en kent uitdagingen.

Criteria hebben we wel. Het college en de gemeenteraad staan open (stonden reeds) voor de mogelijkheid van windmolens. Lang voordat er gesprekken zijn gevoerd. De kaarten en kaders zijn wel degelijk aanwezig. Op aantal punten zijn deze aangescherpt. De gedragscode van de Nederlandse WindEnergie Associatie (NWEA), het landelijke klimaatakkoord, het participatiekader uit de Regionale Energiestrategie (RES) en de gnmf-handreiking “Wind- en zonneparken realiseren samen met inwoners” zijn gebruikt als input voor de participatiehandreiking.

De Bewonerseffectrapportage (Ber) is geen verplicht onderdeel, maar opgenomen bij grote initiatieven. Initiatiefnemers moeten zich houden aan de landelijke, provinciale en gemeentelijke regelgeving. Daar wordt op getoetst. Wij houden ons aan het verdrag van Aarhus bij indienen van concrete initiatieven. We hebben inzage georganiseerd. Besluitvorming vindt plaats door raad. Bij initiatieven wordt de ruimtelijke procedure (RO) gevolgd, zoals ook beschreven in de Bronckhorster ruimtelijke afweging.

Het voorstel is gebaseerd op een nulmeting (door gerenommeerde partijen). Monitoring en definitief opstellen prestatie-indicatoren is onderdeel van de verrijkte routekaart. Uiteraard is andere, democratische besluitvorming nodig. Beleidskaders kan de gemeenteraad altijd aanpassen op basis van nieuwe inzichten of regelgeving.

In deze reactienota is onderbouwd hoe wij de ingekomen reacties hebben verwerkt. De gespreksverslagen staan op de website van de gemeente. Iedereen mag gebruik maken van contact zoeken met gemeenteraad en college.

In beleid is er daadwerkelijk balans tussen opwek en besparing. Ook in allocatie van financiële middelen. Echter, vanwege de zorgvuldigheid rondom initiatieven (opwek) die ook effect op omwonenden hebben, wordt er uitgebreid stil gestaan bij deze techniek, inpasbaarheid en eisen gesteld aan participatie.

Warmtetransitie wordt verder uitgewerkt in dewarmteplannen. We gaan voor woonlastenneutraliteit (aflossing staat gelijk aan besparing op energiekosten). Voor mensen met smalle beurs wordt de Energiebank verkend.

De gevolgen van uitspraak met betrekking tot het Programma Aanpak Stikstof (PAS) kan mogelijk gevolgen hebben. Deze gevolgen worden in kaart gebracht. Terugverdientijd heeft niks te maken met halen doelstelling. Het besluit valt over het beleidskader, niet over uitvoering (de specifieke locatie voor windmolens, concrete initiatieven).

De “Veelgestelde vragen rondom duurzame energiebronnen” (FAQ) is een streven om het ingewikkelde onderwerp helder uit te leggen. Het klopt dat bepaalde duurzame energiebronnen nu nog niet zonder subsidie kunnen. Ook fossiele brandstoffen worden vaak gesubsidieerd, houd de maatschappelijke kosten hiervan ook in gedachte.

Volgordelijkheid is aangegeven in meerdere reacties. Gezien de urgentie, kansen en tijdspanne van de energietransitie, zetten we in op meerdere bronnen. Hiermee willen we voluit recht doen aan initiatieven uit de samenleving.

We hanteren altijd ashoogte. Normen op geluid en afstand baseren we op de landelijke normstelling. Gebieden met een landschappelijke waardering van “zeer hoog” en “hoog” + Gelders Natuur Netwerk (GNN) + gebieden met een bijzondere landschappelijke waarde en nationaal landschap De Graafschap worden uitgesloten van plaatsen windturbines. **Dit is in de inpassingsmatrix toegevoegd.**

Onder de gestelde voorwaarden en uitgangspunten kunnen mogelijk windturbines komen. We hanteren geen aanvullende eisen buiten de plekken, waar het niet mag, met uitzondering van de 2 km zone rondom beschermd stads- of dorpsgezicht.

In de routekaart zelf wordt energieneutraal uitgelegd. Dit is de routekaart voor de energietransitie, circulaire economie zou dit moeten aanvullen.

Kaarten zijn verder aangescherpt. Grens hanteren we als grens. We stellen geen aanvullende eisen, met uitzondering van beschermd stads- of dorpsgezicht. We kiezen voor ashoogte. Bij hoogte gaat het om ashoogte. Voor afstand hanteren we de wettelijke normen voor afstand en geluid.

In de regiekamers stelt de gemeente aanvullende eisen (om participatie te borgen en aan te sluiten bij de lokale situatie, concrete initiatieven).

Regionaal document ‘Achterhoeks Koersdocument’ is de basis. De gemeenteraad kan besluiten wijzigen. De. Ber komt terug in uitgangspunten (onderdelen gezondheidseffecten). Regiekamer bepaalt in maatwerkadvies ook nader te onderzoeken door onafhankelijke instanties. We volgen landelijke richtlijnen. De norm “aantal x tiphoogte” is in Nederland een niet gebruikelijke norm.

Gezondheid is verder aangescherpt in het document “Veelgestelde vragen rondom duurzame energiebronnen”.

In de verrijkte routekaart (onder kopje De opgave: energiemix) leggen we uit dat we niet meer opwekken dan we verbruiken. De energiemix is gebaseerd op een gefundeerde,

modelmatige schatting. Helaas is een duidelijke doorberekening van de exacte energiegebruik versus energie-opwekking in deze fase niet mogelijk. We baseren ons op een gefundeerde schattingen zoals die door bureau Overmorgen zijn gemaakt bij het maken van de energiemix. De gebruikte cijfers zijn uit nog steeds uit 2015 omdat hierop een zeer uitgebreid rekenmodel is gemaakt. Deze is wellicht niet exact maar meer dan exact genoeg voor de doelstelling in de routekaart. Op dit moment is het percentage groene energie net boven de 10%. Dat betekent dat we vol zullen moeten inzetten op zowel besparing als duurzame opwekking. Kleine afwijkingen ten opzichte van de cijfers hebben geen enkele invloed op de omvang van de opgave. Na vaststelling van de routekaart zal een dashboard met noodzakelijk kritische prestatie-indicatoren (KKPI's) worden ontwikkeld die doelstellingen zullen volgen. Wel lopen cijfers rondom energiegebruik altijd minimaal twee jaar achter wegens de Nederlandse systematiek van voorschotbetaling en nacalculatie. Door de opkomst van slimme meters en mogelijkheden van data science en Artificial Intelligence (A.I.) zullen we steeds beter informatie kunnen ontsluiten.

Ook adaptatief beleid is betrokken. Het beleid van de gemeente Bronckhorst is sowieso adaptief. We geven reeds uitdrukkelijk aan open te staan voor nieuwe innovaties en ontwikkelingen en zullen de komende jaren mee bewegen waar dat nieuwe kansen biedt. Dit zal echter een werkelijkheid zijn die in alle komende jaren geldig is en kan en mag geen reden zijn om niet nu al stappen te zetten met de kennis en inzichten van nu. Daarin staan we niet alleen. We volgen zowel de adviezen op rijksniveau, provinciaal en regionaal niveau.

De Regiekamer RO en Energie is een ambtelijke voorbereidingsgroep naar het college. **Zij zal indien nodig gebruik maken van (lokale) expertise.** De beoordeling of een gebied geschikt is voor een initiatief wordt in deze regiekamers beoordeeld.

Er wordt onderzoek gedaan naar de mogelijkheden van bodemenergie.

Aangepast in de routekaart is:

- **Industriële vergisters worden uitgesloten;**
- **Omgevingsfonds alleen bij windparken;**
- **Afvalstromen veranderd in reststromen;**
- **Geen verwijzing meer naar LTO.**

Routekaart – Tegen windmolenplannen

Reacties: 5, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 14, 15, 17, 18, 19, 21, 22, 25, 26, 27, 29, 30, 33, 36, 37, 40, 42, 43, 46, 47, 48, 51, 53, 54, 55, 57, 58

Verzoek:

- Verzoek tot het niet plaatsen van de windturbines in onze omgeving (Hoog Keppel).
 - Verzoek tot het niet plaatsen van de windturbines in Hummelo en Keppel en Eldrik.
 - Verzoek tot het niet plaatsen van windturbines in Laag-Keppel.
 - Verzoek tot geen windmolens (Hoog Keppel).
 - Verzoek tot het niet plaatsen van windmolens langs het coulissenlandschap van de oude IJssel! Het tast naast het zicht ook de biodiversiteit aan!
 - Verzoek tot geen windmolen in omgeving Koningsweg (Hengelo). Er zijn hier al een 2-tal hoogspanningsmastenroutes t.a.v. elektra! Genoeg landschapsvervuiling is genoeg.
 - Verzoek tot geen windmolens in het buitengebied. Dus ook niet in Bekveld!
 - Verzoek tot geen windmolens in het buitengebied in de gemeente Bronckhorst. Ook geen windmolens in buitengebied rondom Keijenborg.
 - Verzoek tot het niet plaatsen van windturbines bij Laag-Keppel. Op grond van
-

het verdrag van Aarhus. Ons als belanghebbenden tijdig informeren en ons betrekken bij de besluitvorming is tot nu toe niet gebeurd. Het tweede argument is de Wet op Natuurbescherming. Als een windproject de wezenlijke waarden en kenmerken van een gebied aantast, is het niet toegestaan. Er wordt een uitzondering gemaakt als er geen redelijk alternatief is, er een dwingende reden van openbaar belang is en als er compensatie plaatsvindt: de zogenaamde ADC-toets. Er zijn in de gemeente Bronckhorst en in de provincie Gelderland alternatieven voorhanden. Als derde, het voorzorgsbeginsel. Het beginsel gaat dus over de vraag hoe te handelen bij wetenschappelijke onzekerheid. Het is tijd dat het voorzorgsbeginsel ook wordt toegepast bij de bouw van windturbines in de bewoonde omgeving, omdat ook hier ruim voldoende aanwijzingen zijn voor gezondheidsschade bij omwonenden.

- Verzoek tot tegen windmolens. Ook in bekveld!
 - Verzoek tegen de aanleg van het windpark Eldrik Laag Keppel. U gaat vast weer een hoorzitting organiseren om de schijn op te houden. Ik kom in ieder geval niet! U luistert toch niet.
 - Verzoek tegen het plaatsen van zo hoog mogelijke windturbines (minimaal 80 meter) in onze gemeente. Wij vragen dan ook de gemeente om het bouwen van deze windturbines in Bronckhorst niet toe te staan en daar ook niet de beleidsmatige weg voor te plaveien, zoals nu gebeurt. De allerbelangrijkste reden om geen zeer hoge windturbines in onze gemeente te willen, is dat wij als krimpgemeente met een relatief lage economische activiteit en werkgelegenheid, eigenlijk maar één kernkwaliteit hebben. En dat is ons landschap, onze woonomgeving. Het groen, de rust en de ruimte.
 - Windturbines die zo hoog zijn, meer dan twee maal de domtoren, zullen vanuit iedere plek in Bronckhorst, of in ieder geval van kilometers ver, te zien zijn en het landschap aantasten. U stimuleert hiermee de verdere krimp van onze gemeente. Ook toeristen zullen onze gemeente minder aantrekkelijk gaan vinden. De Verrijkte routekaart geeft geen enkele onderbouwing, geen enkele overweging waarin de gemeente het verkwanselen van ons landschap door windturbines en het (economisch) verlies dat daarmee gepaard gaat rechtvaardigt. Het enige dat ter tafel komt is de stelling dat een wind gedeeltelijk moet bijdragen aan de energieopwekking. Dat is geen afweging, dat is een dictaat.
 - Er is sprake van inzet van een aantal reuze hoge windmolens met ashoogten van 100 meter of hoger. Eenvoudige meetkunde leert dat een mast van 100 meter hoogte voor een waarnemer op de grond op circa 35 kilometer afstand pas achter de horizon verdwijnt. Objecten in de zichtlijn, atmosferische toestand en dag/nacht hebben invloed natuurlijk. Lampenzicht van knipperende obstakellampen is zeer groot. Bedenk hoeveel mensen horizonvervuiling zullen ervaren als dergelijke masten verrijzen. Bedenk hoeveel mensen geïnformeerd en betrokken moeten worden in de ontwikkeling van degelijke projecten. Ik breng de lange strijd over de veel lagere koelhuistoren bij Steenderen in uw herinnering. Bezint er ge aan deze gedrochten begint!
 - Verzoek (Laag-Keppel) geen windmolenpark te plaatsen op de plek waar u deze zou willen situeren. Dit ivm ernstige landschapsverstoring, negatieve milieueffecten en overlast.
 - Verzoek tot geen windmolens. Met het vaststellen van de Verrijkte Routekaart zou uw gemeente de eerste concrete stap zetten naar realisatie van windturbines in uw gemeente. De eerste initiatiefnemers hebben zich naar verluid reeds bij uw gemeente gemeld. Hierbij zou een initiatiefnemer ruim een jaar geleden al een eerste gesprek hebben gevoerd met de verantwoordelijk wethouder en een medewerker. Door middel van dit schrijven wensen cliënten nadrukkelijk op te merken dat de realisatie van windturbines binnen de gemeente zal leiden tot zeer veel overlast en het woon- en leefklimaat van
-

bewoners ernstig zal worden aangetast. Cliënten zien zich genoodzaakt om zich te verzetten tegen dit initiatief, nu zij bij het daadwerkelijk realiseren van windturbines met maar liefst een tiphoogte van minimaal 200 meter, grote nadelige gevolgen ondervinden. Cliënten benadrukken dat zij niet tegen windenergie zijn, maar zullen bij de komst van windturbines met een dergelijke omvang onevenredig worden benadeeld door ernstige geluidsoverlast, slagschaduwhinder, aantasting van de omgevingskarakteristiek en een forse waardedaling van hun woning. Negatieve gevolgen zijn dat een grove verstoring van het groene landschap en flora en fauna optreden. De mogelijk geringe afstand van de turbines ten opzichte van vele woningen is onacceptabel en zal een onaanvaardbare negatieve invloed hebben op een goed woon- en leefklimaat. Het wiegeluid van windturbines veroorzaakt slapeloze nachten voor omwonenden. Het specifieke turbinegeluid en slagschaduw maakt omwonenden ziek. De Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) heeft zeer recent de aanbeveling gedaan om de blootstelling aan het geluid van windturbines overdag niet boven 45 dB uit te laten uitkomen. Het valt niet uit te sluiten dat deze aanbeveling grote gevolgen zal hebben voor de Nederlandse wetgeving, die althans niet aan deze richtlijn voldoet. Hierbij wordt opgemerkt dat de geluidsniveaus zoals thans zijn opgenomen in het Activiteitenbesluit ook zijn gebaseerd op deze (verouderde) aanbevelingen van de WHO en derhalve de nieuwe aanbevelingen / richtlijn door de Nederlandse overheid niet zoner meer naast zich neergelegd kan worden. De woning van vele inwoners van uw gemeente zullen aanzienlijk in waarde dalen. Er is in het geheel nog niet onderzocht of überhaupt voldaan kan worden aan het verbod van het wettelijk toegestane aantal aanvaringssslachtoffers onder (beschermde) vogels die veelvuldig juist op deze locaties voorkomen.

- Verzoek geen grote windmolens in het kleinschalige landschap van de Achterhoek.
 - Verzoek: totaal tegen windmolens in ons mooie buitengebied. Plaats ze maar op het industrieterrein. Past ook goed in bestemmingsplan.
 - Verzoek tegen het plaatsen van windturbines ten zuiden van de Oude IJssel, tussen Laag- Keppel en Hoog-Keppel. Mij is zeer recent ter ore gekomen dat de gemeente Bronckhorst serieus mogelijkheden onderzoekt tot het plaatsen van windturbines langs de Oude IJssel in Laag-Keppel en Eldrik. Als omwonende en belanghebbende behoort ik tijdig, open, transparant en eerlijk te worden geïnformeerd. Tot op heden is dat echter niet gebeurd, door geen enkele partij. Daarnaast heb ik wettelijke bezwaren welke ik in bijgevoegd document toelicht.
 - Geen windmolens in Bekveld en ook niet in de rest van Bronckhorst. Ze maken veel lawaai en de slagschaduw wordt je tureluurs van.
 - Géén windturbinepark tussen Laag-Keppel en Eldrik! Zo'n prachtig stuk natuur en wat te denken wat het beschermde dorpsgezicht! Ongelooflijk zou zo'n keuze zijn.
 - Onbegrijpelijk dat de gemeente iets wil doordrukken zonder goede en transparante samenwerking met de burgers/bewoners van hun gemeente. Het lijkt een doel op zich te worden om weer de eerste te zijn met een besluit. Wij willen graag mee denken en helpen naar oplossingen die passen bij de schaal van onze gemeente en bijbehorende plaatsen. We krijgen niet eens de kans. Bij de volgende verkiezingen mag het nieuwe college puin ruimen en de schade herstellen. Hoeveel geld moet er nog door het putje? Het huidige college heeft geen idee hoe de inwoners over de ze denkt. Neemt niet de moeite om een spiegel voor te houden. Ik vind het vervelend om negatief te zijn, maar een bestuur dat zoveel goede bedoelingen van haar inwoners in de wind slaat, is treurig om te constateren. Geef de inwoners ruimte om vooraf mee te denken en niet om overal achteraf bezwaar tegen te maken. Dit is tevens een vorm van machtsmisbruik dat je als goed bestuurder niet zou moeten willen. Dit is een
-

serieus onderwerp waar in heel Nederland en Europa veel onderzoek naar gedaan is om de voor en nadelen van diverse vormen van energiebronnen te beschouwen. Waarom wordt hier niets mee gedaan? Waarom kunnen partijen zo bij de gemeente aankloppen met allerlei plannen? Dit wordt een gevaarlijke vrijbrief. De gemeente kan alle kaders nu in 2019 niet eens overzien! Ga met de inwoners echt en oprecht aan tafel om samen te werken. Wij zijn geen schapen die achteraf ook iets mogen vinden. Wij leven in 2019. Ik hoop dat de handschoen zal worden opgepakt.

- Geen windturbines, eerst geïnformeerd worden! (Hoog-Keppel)
 - Zonne panelen zijn geruisloos en onzichtbaar! Dit mag hier niet doorgaan
 - Ik vind dat de routekaart het plaatsen van hoge windmolens in onze gemeente helder en eenduidig moet afwijzen. Windenergie is hard nodig, maar die kan en moet gewonnen worden op zee, waar het landschap en de mensen er niet onder lijden. De landschappelijke kwaliteiten van ons landschap zijn teveel waard om te verkwisten door het plaatsen van hoge windmolens. Dat geldt OOK voor de landschappen in onze gemeente die niet als "zeer hoog" en "hoog" gekwalificeerd zijn. Daarnaast is nog van belang dat het draagvlak bij de burgerij voor de energietransitie zeer fors zal afkalven als er in onze landschappen hoge windmolens geplaatst gaan worden. Draagvlak is veel meer waard dan die enkele hoge windmolens!
 - Verzoek tegen eventuele mogelijkheden voor het plaatsen van windmolens. Ik kan niet anders zeggen dan dat ik geschrokken ben, net als circa 200 andere bewoners uit Keppel en Eldrik. Keur daarom deze routekaart niet goed, stel de beslissing uit totdat draagvlak en duidelijk is gegeven bij de inwoners. U dient immers het belang van deze inwoners. Deze routekaart is nog te onduidelijk en onvolledig. Ik vraag u dringend de beslissing uit te stellen en te zorgen voor betere, duidelijke informatie voor uzelf om te beslissen maar ook voor ons als inwoners.
 - Grote windmolens zijn lucratief waar veel en harde wind is. Zoals langs de westrand van Flevoland aan het IJsselmeer, in grote open polders (Wieringermeer) en langs de kust (N9) en in zee. (Egmond) Maar niet midden in een gebied, vol bossen, met bomen omzoomde weilanden aan de rand van kleine dorpen met cultuurhistorische waarde zoals Keppel en Eldrik. Daar past beter hier en daar een weiland met zonnecollectoren. Energiebesparing moet niet ten koste gaan van de leefbaarheid en gezondheid van de inwoners van de gemeente.
 - Géén windturbinepark tussen Laag-Keppel en Eldrik! Zo'n prachtig stuk natuur en wat te denken wat het beschermde dorpsgezicht! Ongelooflijk zou zo'n keuze zijn.
 - Opwekking windenergie met windturbines. De voorliggende verrijkte routekaart maakt naast diverse andere vormen van energieopwekking de opwekking van energie met wind mogelijk. Er bestaat veel onduidelijkheid over de neveneffecten van de opwekking van windenergie. Die zal ik hierna bespreken. Daaruit blijkt dat het nu onverantwoord is door te gaan met de opwekking van windenergie. U hebt als college en raad de verantwoordelijkheid uw burgers en ieder ander te beschermen tegen (mogelijke) risico's van de opwekking van windenergie. Ik wil u hierbij oproepen nog eens goed te overwegen of u op dit moment wel door wilt gaan met deze mogelijkheid. Algemeenheden windenergie. Nut en noodzaak van windenergie. Minimum afstand windenergie tot woonbebouwing, internationaal. Laagfrequent geluid en infrason geluid. Binnen is laagfrequent geluid hinderlijker dan buiten. Infrason geluid niet tegen te houden. Windmolens, geven geluid, hinder, gezondheidseffecten. Windmolens geven blijvende gezondheidsschade. In de "Bronckhorster ruimtelijke afweging bij ruimtelijke energie-initiatieven staat" onder het kopje "Positieve grondhouding" de volgende passage: "We scheppen duidelijkheid
-

waar de opwek van duurzame energie mogelijk kan en onder welke ruimtelijke en landschappelijke voorwaarden.” Deze passage klopt in ieder geval niet voor windenergie. Het was beter geweest als u wat betreft windenergie van te voren had uitgezocht op welke locaties het kan zonder belemmeringen. Dat wordt nu door de voorliggende stukken niet duidelijk. Door dat na te laten gaat de situatie ontstaan dat er voor diverse plekken initiatieven ontstaan die na langdurige processen/rechtszaken niet door kunnen gaan. Dat is voor niemand wenselijk. Niet voor initiatiefnemers, belanghebbenden en voor u. Een duidelijke routekaart met daarop locaties voor windenergie die geen belemmeringen opleveren is noodzakelijk. Ik verzoek u dan ook op het punt van windenergie de documenten zo aan te passen door locaties daar in op te nemen waar zonder belemmeringen (en dan bedoel ik locaties waar geen sprake is van (geluid)hinder, gezondheidsrisico's etc) windenergie kan worden opgewekt. Zoals ik hiervoor heb gevraagd stel ik u voor om op dit moment de opwekking van windenergie (voorlopig) niet mogelijk te maken totdat duidelijk is dat daar geen risico's aan kleven. De enige belemmering die windmolens zouden mogen hebben is dat je ze (beperkt) ziet. Wellicht komt u na nader onderzoek tot de conclusie dat er binnen de gemeente Bronckhorst geen locaties zijn waar zonder belemmeringen windenergie kan worden opgewekt. Dan kunt alsnog besluiten om meer in te zetten op andere duurzame energiebronnen. 10. Samengevat. Ik verzoek u bij de instemming en vaststelling van de Verrijkte routekaart rekening te houden met bovenstaande inspraakreactie. Specifiek vraag ik u om de mogelijkheid van het opwekken van windenergie niet eerder toe te staan dan nadat er 100% duidelijkheid bestaat over de risico's die aan de opwekking van windenergie verbonden zijn.

- Als inwoner van Hoog-Keppel heb ik kennisgenomen van de Verrijkte Routekaart, waarop door de inwoners t/m 22 september a.s. gereageerd kan worden. Met de meeste ideeën in de routekaart kan ik instemmen. Niet met de passages over Windmolens. U geeft aan dat er 2 locaties in de gemeente zijn die worden onderzocht, zonder aan te geven waar die locaties zijn. Het blijkt sinds kort dat 1 locatie ten zuiden van de Oude IJssel ligt, op ca. 1/2 km van de woningen in Keppel en Eldrik. Uit allerlei informatiebronnen heb ik vernomen dat windmolens van 200 meter hoogte onder meer hoorbare en onhoorbare geluidstrillingen veroorzaken, die bij veel mensen in een straal van 5 kilometer van een windmolen overlast kunnen veroorzaken, zoals bijvoorbeeld slapeloosheid en hartklachten. [Ik verwijst u naar het artikel "Opeens stond die windmolen in de tuin" in NRC van zaterdag 14 september j.l.,](#) waarin diep ingegaan wordt op de overlast en gezondheidsproblemen, die zich bij onwonenden van windmolens kunnen voordoen. Dit artikel gelieve u te beschouwen als opgenomen in deze reactie. Ik sluit mij daarom aan bij het verzoek van het Actiecomité Tegenwind Keppel en Eldrik aan u om de besluitvorming met minimaal een half jaar uit te stellen en de omwonenden van deze locatie ruimschoots in de gelegenheid te stellen om kennis te nemen van alle facetten rond windmolenparken, welke men nodig heeft om een gefundeerd oordeel over deze locatie te vormen. Dit is voorlopig mijn mening. T.z.t volgt meer.
 - De verrijkte routekaart maakt naast diverse andere vormen van energieopwekking de opwekking van energie met wind mogelijk. Er bestaat veel onduidelijkheid over de neveneffecten van de opwekking van windenergie en er is steeds minder draagvlak voor windenergie. Dit heeft o.a. te maken met de omvang van de windturbines. Turbines met hoogtes van 150-200 meter zijn niet inpasbaar in het Nederlandse landschap en dergelijke windturbines zijn zeker in het Achterhoekse coulisselandschap disproportioneel. Daarnaast is er twijfel over nut en rendement van windenergie. Ook heeft windenergie nadelen als het gaat om de aantasting van het landschap, afname van biodiversiteit,
-

slagschaduw en het licht van windturbines. Windturbines leiden tot aantasting van het woongenot van omwonenden en tot waardedaling van woningen in de buurt van windturbines. De meest belangrijke reden voor het afnemende draagvlak voor windenergie zijn de gezondheidsrisico's. Met name voor de gezondheidseffecten van windturbines vraag ik uw aandacht en doe ik een beroep op uw verantwoordelijkheid hierin voor de inwoners van de gemeente Bronckhorst. De routekaart en de inpassingsmatrix houden onvoldoende rekening met effecten en uitwerkingen van m.n. windparken op de volksgezondheid. Uit diverse wetenschappelijke onderzoeken komt naar voren dat het wonen nabij windmolenparken negatieve gevolgen heeft voor de volksgezondheid. In landen waar al veel ervaring is met windmolenparken wordt de realisatie van projecten voor nieuwe windmolenparken uitgesteld in afwachting van verdere onderzoeken. In het buitenland, waar men al veel ervaring heeft met windparken zijn de eisen t.a.v. afstanden tussen woongebieden en windparken bijgesteld. Deze nieuwe inzichten zijn niet verwerkt in de inpassingsmatrix. In diverse landen gelden veel zwaardere normen voor wat betreft de afstand tussen een windturbine en een woning, ophogen van de genoemde afstand van 400 meter is wenselijk in het belang van de volksgezondheid. We verzoeken om de afstand van 400 meter aan te passen in lijn met andere landen. Daarbij valt te denken aan elders gehanteerde uitgangspunten zoals bijvoorbeeld een afstand van 10 % van de tiphoogte of bij turbines van 150 meter hoogte een afstand van minimaal 3 kilometer tot woningen. Nader onderzoek moet vaststellen of de genoemde afstand van 400 meter zoals genoemd in de routekaart, niet veel groter moet worden. In sommige artikelen wordt al gesproken over een afstand van 30 kilometer. De gemeente Bronckhorst zou geen risico's moeten nemen en besluitvorming over windenergie moeten uitstellen tot er (internationaal) meer bekend is over de effecten van windenergie. Windturbines geven veel geluidsoverlast door laag frequent en infrason geluid, hetgeen veel impact heeft op de gezondheid. Afhankelijk van geografische en atmosferische omstandigheden, kan het geluid van windturbines tot op vele kilometers hoorbaar zijn. Geluidshinder is een directe aantasting van het woon- en leefklimaat van mensen in hun eigen huis. Het geluid van een grote windturbine kan tot op 2 kilometer hoorbaar zijn, waarbij het pulserende karakter zeer storend is. Infrason geluid is niet hoorbaar voor de mens maar het lichaam neemt de lage frequenties wel waar en dit leidt tot gezondheidsproblemen. Langdurige blootstelling hieraan kan verschillende gezondheidsklachten geven zoals vermoeidheid, hoofdpijn, concentratieverlies, verstoorde nachtrust en fysiologische stress veroorzaken. In diverse landen wordt een direct verband gelegd tussen gezondheidsklachten en het wonen in de buurt van windturbines. Infrason geluid kan zich over grote afstanden verplaatsen door de lucht. Dit geluid kan zelfs ramen of deuren of hele huizen laten trillen. Op steeds meer plekken wordt overwogen om geen windturbines meer op land te bouwen. Bij de nieuwe normen gaat het over de gemiddelde geluidsbelasting over een jaar. Dus valt een periode met veel geluid weg tegen een periode met weinig geluid. Dit is voor inwoners niet te controleren. Het is wenselijk om nader onderzoek te doen naar de Nederlandse geluidsnormen, rekening houdend met laagfrequent/infrason geluid en de gezondheidseffecten en pas na bekendwording van die uitkomsten te besluiten of windenergie in Bronckhorst wel of niet wordt toegestaan. Initiatiefnemers van energieprojecten ontvangen jaarlijks forse vergoedingen voor het hebben van een windmolen op hun grond. Dit staat veelal niet in verhouding tot het bedrag dat de gedupeerde omwonenden als schadevergoeding kunnen krijgen. De routekaart laat teveel ruimte voor initiatiefnemers die een financieel belang hebben. In de routekaart moet duidelijk vermeld worden dat het woongenot van direct betrokkenen prevaleert boven financiële motieven, anders wordt de routekaart een

handleiding voor uitverkoop van de publieke ruimte. Het is niet in geld uit te drukken hoeveel gezondheid waard is. U kunt een garantie geven op een gezonde leefomgeving door de mogelijkheid van de realisatie van windenergie pas toe te staan nadat er 100% duidelijkheid bestaat over de risico's.

Windmolenparken hebben naast het zwaarwegende belang van de volksgezondheid, ook grote negatieve impact op landschappelijke waarden, flora & fauna/biodiversiteit, woongenot van inwoners en waarde van woningen in de omgeving van een windmolenpark. In de verrijkte routekaart is er onvoldoende aandacht voor het woongenot van bewoners. Bij grote windturbines (200m) en windmolenparken wordt zwaar inbreuk gedaan op landschappelijke waarden. Als er al windturbines worden geplaatst, is de oproep om windmolenparken te situeren daar waar de windturbines een zo optimaal mogelijk rendement hebben (o.a. voldoende wind, hoge ligging), en niet in gebieden met hoog landschappelijk en ecologische waarden. Windturbines maken het landschap en onze gemeente minder aantrekkelijk voor de huidige en voor toekomstige inwoners. We zullen een aantrekkelijke gemeente moeten zijn voor inwoners van buiten, mede om de vergrijzing tegen te gaan. Daarnaast is een landschap met windmolens niet aantrekkelijk voor toeristen. Voor onze gemeente is het toerisme van economisch belang en moet gekoesterd worden.

- In Hoog Keppel werd duidelijk dat er meer initiatiefnemers voor windmolenparken zijn in Bronckhorst. Wij verzoeken de gemeente uitdrukkelijk om aan de bewoners kenbaar te maken waar die initiatieven gelokaliseerd zijn. Dat kan de gemeente zelf doen, of ze kan er bij de initiatiefnemers op aandringen om de omgeving te informeren. Doen ze dat niet, dan wordt het initiatief niet in behandeling genomen. Transparantie staat voorop. Wij verzoeken u om bovenstaande redenen en om de argumenten genoemd in onze eerdere reactie, geen besluit te nemen tot het toestaan van 12 zeer hoge windturbines in Bronckhorst of, secundair, deze besluitvorming uit te stellen tot u of de initiatiefnemers de bewoners op de hoogte gesteld hebben voordat ze voor voldongen feiten staan.
 - Om een aantal redenen lijkt het me niet wenselijk om windmolens of windmolenparken in de gemeente toe te staan. Daarbij noem ik onderstaande redenen: Risico's voor de gezondheid van omwonenden van windmolens. Hierover wordt steeds meer bekend en mensen kunnen verschillende ernstige en vervelende gezondheidsklachten krijgen. De gemeente mag hierin geen risico's nemen. Windmolens, en zeker grote windmolens van grote hoogte en met sterke motoren, zijn een vervuiling van het landschap en van onze mooie gemeente waar ik al bijna mijn hele leven met veel plezier woon. Het landschap wordt aangetast door windmolens en windmolens hebben negatieve gevolgen voor de natuur. Naast de gezondheidsrisico's noem ik ook de waardedaling van woningen in de omgeving van windmolens. Niemand is gebaat bij die waardedaling van huizen. Het is ook belangrijk om de gemeente aantrekkelijk te houden voor mensen die er nu wonen of in de gemeente willen gaan wonen en daarbij speelt een mooi landschap zeker mee. Daarom verzoek ik u om in de gemeente geen windenergie toe te staan en andere vormen van energie in te zetten die niet schadelijk zijn voor de inwoners van Bronckhorst.
 - Er kan m.i. nog niet ingestemd worden met het voorstel dat er ligt. Het biedt onvoldoende duidelijke kaders om vergunningaanvragen te kunnen toetsen. De belangrijkste is dat windturbines uitgesloten dienen te worden, dan wel met een minimale afstand van vier KM van een woning. Er is te veel risico voor de gezondheid. Nu instemmen met het voorstel is te vroeg, opgebouwd vertrouwen gaat te paard. Wel mag van de inwoners verwacht worden dat er wordt mee gedacht over mogelijkheden voor de klimaatopgave. Het is een gedeelde verantwoordelijkheid. Er dient ook wat opgenomen te worden over het voorkomen van schade op gezondheid, beeld en waardevermindering o.g. Het
-

is van belang dat we solidair blijven en voorkomen dat één of enkele gezinnen worden benadeeld ter faveure van de gemeenschap.

Routekaart aangepast: Nee

Toelichting:

Concrete plannen

In veel reacties komt de zorg naar voren dat de gemeente reeds concrete plannen heeft of zelfs in een vergevorderd stadium is met de uitvoering en plaatsing van windmolens. Vanwege deze aannamen wordt er gewezen op de regels en voorwaarden die van toepassing zijn bij projecten van een dergelijke omvang en impact. Daarbij wordt de begrijpelijke conclusie getrokken dat de gemeente ernstig tekort is gekomen en plannen “doorduwt”. Echter niets is minder waar. De verrijkte routekaart is een beleidsnotitie die de voorwaarden stelt onder welke voorwaarden opwekking van energie mogelijk is. In de routekaart is nog geen sprake van welke concreet initiatief dan ook. Met een heldere procedure en aanvullende eisen op het gebied van participatie gaan we verder dan de wettelijke eisen en voorwaarden. Bij toekomstige duurzame energie-initiatieven (die de ruimtelijke procedures volgen) is het mogelijk bezwaar te maken.

Wettelijke eisen en voorwaarden

Bij de potentiële plaatsing van windmolens (en andere grote initiatieven voor energie opwekking) gelden er diverse regels rondom natuur en landschap. Al deze regels zullen zorgvuldig worden toegepast. Daarvoor zal altijd een milieueffectrapportage (m.e.r.) worden gemaakt, indien nodig aangevuld door andere onderzoeken. Er zal daarbij ook zorgvuldig worden gekeken naar de aantasting van de bio-diversiteit.

In een m.e.r. moet onderzocht worden wat de gevolgen zijn van slagschaduw. Een windmolen kan eventueel ook worden stilgelegd als er slagschaduw kan ontstaan. Bij waardedaling kan gebruik gemaakt worden van planschade bij een bestemmingsplanwijziging/omgevingsvergunning.

Gezondheid

De reacties rondom gezondheid worden verderop in het document beantwoord. Namelijk bij het thema “Routekaart – Negatieve (gezondheids)effecten van windmolens”.

Aantrekkingskracht

De gemeente heeft een aantrekkingskracht op toeristen die een bijdrage leveren aan de economie. Aangezien windmolens op vele plaatsen in Nederland deel uit gaan maken van het landschap verwachten we niet of nauwelijks effect op de aantrekkelijkheid van de gemeente.

Landschap Keppel

De uitvoerige toelichting over de diverse landschappelijke aspecten van Keppel kloppen voor het grootste gedeelte. Bij een concrete aanvraag zullen we beoordelen, op de terecht gearceerde criteria.

Routekaart – Noodzaak windmolens

Reacties: 4, 19, 41

Verzoek:

- Verzoek tot uitleg van de noodzaak voor een windmolenpark, terwijl steeds meer inwoners zonnepanelen op dak plaatsen, wanneer een windmolenpark het unieke en wonderschone landschap vernietigt en deze plannen ten koste gaan van de leefbaarheid. Verzoek tot uitleg waarom onze prachtige landelijke gemeente het beste jongetje van de klas moet zijn door al in 2030 klimaatneutraal te zijn terwijl
-

voor Nederland het jaar 2050 is vastgesteld.

- Verzoek tot uitleg waarom geen windenergie importeren en onze kernkwaliteit behouden? Nederland en dus ook Bronckhorst haalt al decennia lang zijn energie uit het buitenland.
- Verzoek tot uitleg. Het zou toch mooi zijn als we hier in de gemeente zo innovatief kunnen zijn dat t zónder windturbines zou lukken en dat iedere toerist zich realiseert hoe heerlijk rustig en mooi het landschap hier is -zoals vroeger-. Dat t landschap karakteristiek blijft, zónder de aanwezigheid van turbines en met een diversiteit aan flora en fauna. Het is haalbaar dat de gemeente zich juist profileert met alternatieven voor de opwekking van energie. Met bij voorbeeld elke boerderij een vergistingsinstallatie, zonnepanelen en zonneboilers op ieder dak en dat een toerist dan denkt: "Ook hier doen ze aan energieopwekking, maar ze hebben er hier wel echt goed over nagedacht!. Daar zou de rest van Nederland een voorbeeld aan moeten nemen"

Routekaart aangepast: Nee

Toelichting:

Noodzaak windenergie

In het landelijk energieakkoord en in het landelijk klimaatakkoord wordt aangegeven dat om de doelstelling van een klimaatneutraal Nederland te halen, we in moeten zetten op alle mogelijke energiebronnen. Onderdeel hiervan is de toepassing van windenergie. Enerzijds door de opstelling van windmolens op zee en anderzijds met de opstelling van windmolens op land. Ook in Bronckhorst zetten we in op alle mogelijke duurzame energiebronnen om de doelstelling om in 2030 energieneutraal te zijn te kunnen halen. De Achterhoek heeft dit gezamenlijk doel, al enige jaren geleden vastgesteld.

Ergieneutraal

Ergieneutraal (we wekken net zoveel energie op als we gebruiken) is niet hetzelfde als klimaatneutraal (we stoten geen CO₂ meer uit of compenseren die elders). In Bronckhorst zetten we volop in op besparing en wekken we de restvraag duurzaam op in 2030 en zullen in 2050 streven naar klimaatneutraliteit.

Importeren energie

In het klimaatakkoord is opgenomen dat we als land zelf voldoende duurzame energie opwekken om te voorzien in onze energiebehoefte. Een uitdaging waar ook andere landen op basis van de afspraken in Parijs voor staan. Importeren betekent simpelweg dat andere landen meer moeten opwekken dan ze gebruiken.

Evenwicht bronnen

Om te komen tot een goede energiemix zal er een balans en evenwicht moeten worden gevonden tussen de diverse bronnen. Zaken als opslag, transport, seizoenen spelen daarbij een rol. Zeker in de verhouding wind en zon is dit van betekenis. Heel globaal kun je zeggen dat het als het veel waait de zon niet schijnt en als de zon schijnt er onvoldoende wind is. Een evenwicht in bronnen brengt een evenwicht in de capaciteit.

Routekaart – Algemene vragen over windmolens

Reacties: 16, 19, 24, 27, 35, 44, 45

Verzoek:

- Verzoek tot uitleg over de maximale hoogte van kleinere windmolens die mensen op hun erf mogen hebben. Is het 25 meter ashoogte of tiphoogte? Hoeveel van deze kleine windmolens mag je op je eigen grond zetten? Tenslotte: jullie willen windmolenparken en geen solitaire windmolens. Is twee windmolens al wel een park? Is er duidelijk wat jullie onder een park verstaan?
 - Verzoek tot toespitsen landschappelijke kwalificatie. Er komen in ieder geval geen
-

windturbines in gebieden die als landschappelijk “hoog” en “zeer hoog” gekwalificeerd worden. Dat lijkt ergens logisch, maar waar is die kwalificatie op gebaseerd? Is die kwalificatie ooit democratisch bepaald en in een raadsbesluit vastgesteld? Waar komt die vandaan? In welk kader is die opgesteld, met welk doel? Het is toch merkwaardig dat gebieden waar hoogspanningsmasten staan als landschappelijk “hoog” gekwalificeerd worden! Ook hier geldt weer: Waar is de transparantie? Gemeente, vraag het de mensen zélf hoe ze over hun landschap oordelen en of daar een windturbine in past. Wij denken overigens dat u het antwoord wel kent.

- Verzoek tot uitleg. Wat betreft de plaatsing van grote windturbines groter dan 80 meter hoogte heb ik de volgende vragen: Wat is de afstand dat ze minimaal van GNN geplaatst mogen worden zoals landgoed 't Zand? In de GNN zelf mogen ze niet geplaatst worden. Dit in verband met de vele kampeeders – 4000 per jaar op 't Zand – en vele duizenden dagrecreanten die ook gebruik van 't Zand maken. Ter vergelijking een hoge boom is 20 meter en de windturbines worden 10 x zo hoog of hoger. De windturbines bederven ook als ze op een afstand staan het uitzicht op het mooie natuur en bos landschap en maken bovendien veel lawaai ook 's nachts en geven slagschaduw. Ze leveren ook een gevaar op voor insecten, vleermuizen en vogels. Er zijn behalve roofvogels en uilen ook een zeer zeldzaam paar raven op 't Zand. De laatste brengen elk jaar een nest groot en vliegen zeer hoog en bestrijken een zeer groot gebied. Wat houdt een technische stilstand voorziening voor de bescherming van vogels en vleermuizen precies in? Mogen de hoge windturbines geplaatst worden in gebieden met een bijzondere landschappelijke waarde? Wat betreft het geluid van de windturbines: Wat is de minimale afstand van een windturbine van 200 meter tot een woning? De minimale afstand van een windturbine van 100 meter is 400 meter tot een woning volgens de gemeente. Is de minimale afstand van een windturbine van 200 meter dan 800 meter tot een woning?
 - 31) Voor windenergie wordt aangegeven dat 36 MW gecommitteerd is door de gemeente. Onduidelijk in het stuk blijft of en hoe de gemeente daaraan invulling wil geven. Wel wordt aangegeven dat men 2 grote windmolenparken wil met liefst zo hoog mogelijke molens. De afweging en beleidsrichting, om enerzijds met ca 480 kleinere molens (25 m) op bouw kavels of anderzijds maximaal 12 grote turbines van 230 meter hoogte, wordt niet gemaakt. Wordt nu voorgesteld om 2 molenparken met 12 grote windmolens te plaatsen ? Waarom niet kiezen voor de kleinschalige oplossing van die 480 stuks bij boeren bedrijven en industrieterreinen ? Een keuze ontbreekt, echter impliciet worden wel zones aangeduid waar die grote molens kunnen komen. Daar ben ik tegen en vind het niet correct naar de burger toe.
 - Windturbines horen op een industrieterrein, en niet verspreid over het fraaie achterhoekse landschap. Kijk eens naar het vrieshuis van AVIKO in Steenderen. Regelrechte horizonvervuiling. Hier is de fout al jaren geleden gemaakt, Aviko had naar het industrieterrein in Doetinchem moeten verhuizen, goede aan en afvoer mogelijkheden, en dus ook niet de enorme verkeers-bewegingen door/langs de dorpen zoals nu het geval is.
 - Verzoek tot uitleg. Bij het ontwerp van een windmolenpark speelt de impact op de directe omgeving een grote rol. Beschermd stads- en dorpsgezichten zijn van groot belang. Daarom moet bij de inpassing van windmolens goed rekening worden gehouden met impact op deze stads- en dorpsgezichten. De wettelijke norm schrijft voor dat bij de plaatsing van windturbines binnen 1800 meter van een beschermd stads- of dorpsgezicht extra aandacht moet worden besteed aan de ruimtelijke impact. Die noodzaak onderschrijven wij ook en dit kan worden bereikt middels het maken van een zorgvuldig afgewogen plan. In de voorgenomen Verrijkte Routekaart Energieneutraal Bronckhorst echter, sluit u de realisatie van windmolens in een straal van twee kilometer rond beschermd dorpsgezichten a
-

priori uit. Deze eis is niet landelijk opgelegd. Het stellen van een bovenwettelijke eis aan ruimtelijke impact is ons inziens onnodig daar de wet reeds voorziet in bijzondere aandacht voor beschermde stads- en dorpsgezichten. Voor het landgoed maakt deze eis de realisatie van een windpark op haar gronden vrijwel onmogelijk, terwijl het met een goede inpassing zeer goed mogelijk is om een opstelling te maken die past bij het landschap. Een prachtig plan dat voorziet in borgen van het duurzaam voortbestaan van het landgoed en het versterken van de landschappelijke kwaliteiten met de opbrengsten van een windmolenpark wordt daarmee kansloos. De doelstelling van de Pallandt van Keppel stichting is het duurzaam beschermen van het landgoed, ons cultureel erfgoed. Het beschermde stadsgezicht van Laag-Keppel maakt een integraal onderdeel uit van dit landgoed. Juist om dit landschap te borgen voor de komende generaties willen we dit tijdelijke, duurzame project realiseren. Wij willen u derhalve vragen te accepteren dat de door de wetgever bedoelde extra aandacht aan de ruimtelijke impact op beschermde stads- en dorpsgezichten adequaat wordt geborgd door de statutaire doelstelling van de Pallandt van Keppel stichting, namelijk het duurzaam behoud van het landgoed en omgeving met typerend landschap, evenals een zorgvuldig afgewogen plan en derhalve niet een aanvullende (2km) voorwaarde toe te passen.

Routekaart aangepast: Ja, zie de dikgedrukte teksten hieronder.

Toelichting:

Kleine windmolens

De kleine windmolens zijn toegestaan met een maximal ashoogte van 25 meter. Dat is ook nu al toegestaan in het bestemmingsplan (m.u.v. woonwijken). Het aantal wordt echter uitgebreid van 1 naar 2.

Windmolenpark

Een groot windmolenpark is een park dat tenminste 9 MW opwekt met windmolens met een minimale ashoogte van 80 meter. **Deze verduidelijking is opgenomen in de routekaart.**

Kwalificatie van het landschap

De kwalificatie van het landschap is gebaseerd op een regionale verkenning die is opgetekend in het Achterhoeks Koersdocument. Middels het LOP (Landschappelijk Onderhouds Plan) is deze kwalificatie vastgesteld in de gemeenteraad.

Afstand tot GGN

In de gebieden die zijn gekwalificeerd als “hoog” en “zeer hoog” en benoemde natuurgebieden met bijzonder maatschappelijke waarden mogen geen windmolens worden geplaatst. Die grens hanteren we als grens. We stellen geen aanvullende eisen op de afstand tot deze gebieden. Alleen voor beschermde stadsgezichten geldt de afstandseis van 2 km.

Hoogte

In alle stukken van de routekaart wordt bij het noemen van de hoogte van de windmolens altijd ashoogte bedoeld.

Afstand

Voor afstand hanteren we de wettelijke normen voor afstand en geluid. Windmolens moeten aan al deze eisen voldoen. Vanwege de combinatie van geluid en afstand kan niet precies worden aangegeven wat de afstand is per hoogte van de windmolen. Het wettelijke minimum en de geluidseisen zijn altijd van toepassing. Uiteraard zal de afstand toenemen naar mate de windmolen hoger wordt. Als grove indicatie wordt bij een molen van 100 meter standaard gerekend met 400 meter.

Vogels en vleermuizen /stilstand voorziening

Het is mogelijk dat een aantal vogels en vleermuizen in botsing komt met de windmolens (zie daarvoor de uitgebreid uitleg in de vragen en antwoorden). Dat is helaas niet helemaal te voorkomen maar weegt niet op tegen de uitdaging om de klimaatverandering te keren en de schade die dat brengt aan de bio-diversiteit. Middels een stilstandvoorziening is het mogelijk een windmolen voor een periode stil kan komen te staan (bepaalde tijdstippen, enkele dagen per jaar), wanneer veel vogels trekken of vleermuizen voorbijgaan. Het voorgaande betreft het algemene uitgangspunt. In de m.e.r. zal tevens gekeken worden naar de specifieke effecten op de natuur. Dit onderzoek kan eventueel leiden tot aanvullende voorwaarden.

Invulling windenergie

We kiezen inderdaad voor het opwekken van 36 MW aan windenergie. De opwekking van kleine windmolens telt mee voor deze 36 MW. Om die reden is de mogelijkheid om kleine windmolens (ashoogte 25 m) te bouwen uitgebreid van 1 naar 2.

Compensatie

Bij de planvorming en vergunningverlening van initiatieven zal op de gebruikelijke manier gekeken worden naar eventueel planschade voor direct belanghebbenden. Indien hiervan sprake is, bestaat er een evenredige vergoeding voor schade vanwege planologische maatregelen.

Beschermde stads- en dorpsgezichten

Vanuit cultuurhistorisch is er gekozen voor een zone van 2 kilometer. Dit is een bewuste keuze vanuit de gemeente om het karakteristieke cultureel erfgoed van Bronckhorst te beschermen.

Routekaart – Negatieve (gezondheids)effecten van windmolens

Reacties: 3, 13, 15, 16, 19, 27, 60

Verzoek:

- Verzoek tot informatie over de minimale afstand die de gemeente wil aanhouden tussen hoge windmolens en woningen.
 - Verzoek tot informatie over de impact op de fauna bij plaatsing van de windmolens. Verzoek tot uitleg op welke manier de bewoners op zichtlocaties worden gecompenseerd voor het waardeverlies van hun woning. Als dit gebeurt wat gaat het ons opleveren? Krijgen wij dan goedkopere stroom vanuit dit?
 - Verzoek tot het toepassen van het voorzorgprincipe en het afzien van plaatsing in stedelijke gebieden. Dit geldt des te meer omdat er voldoende alternatieven voor de opwekking van groene energie beschikbaar zijn. [Verwijzing naar een stuk uit Medisch Contact van 22 maart 2018 van Sylvia van Maanen.](#)
 - Verzoek tot uitleg welke normen de gemeente Bronckhorst gaat hanteren voor (onhoorbare) drukgaven, naast de geluidsnormen die de gemeente wil hanteren om de overlast te beperken. En verzoek tot uitleg welke normen de gemeente gaat hanteren wat betreft de minimale afstand tussen windmolens en huizen.
 - Verzoek tot uitleg waarom gezondheid geen onderdeel in het afwegings- en besluitvormingskader, maar wel van groot belang. Gezondheid van omwonenden is formeel geen onderdeel in het afwegingskader, of het wordt gebagatelliseerd, terwijl dat wel van groot belang is voor de bewoners in de directe omgeving. Wij vragen daarom om dat op dit moment wél bij de besluitvorming te betrekken en ook op grond daarvan van de bouw van zeer hoge windturbines af te zien of in ieder geval veel ruimere afstanden tot bebouwing te hanteren. In het voornoemde NRC-artikel komt naar voren dat geluid een zeer belangrijk probleem vormt bij de windturbines. Wacht daarom de nieuwe aanbevelingen van het RIVM gewoon af voordat er definitieve besluiten worden genomen. Het probleem is dat in Nederland
-

de windturbines veel te dicht bij de huizen mogen staan. In o.a. Duitsland is dat anders. Raar en ongewenst, gezien de Europese uniformering op velerlei gebied. De gemeente moet in haar ruimtelijke kader aandacht besteden aan dit onderdeel en er in ieder geval voor zorgen dat de windturbines zo ver van bebouwing af komt te staan dat er bij niemand slapeloze nachten, met alle kwalijke gevolgen voor de gezondheid van dien, of andere gezondheidsproblemen kunnen ontstaan.

[Verwijzing naar een stuk uit Medisch Contact van 22 maart 2018 van Sylvia van Maanen.](#)

- 25) Wat betreft dat geluid: u marginaliseert het geluid van windmolens door het vergelijk met een koelkast. Grootste klacht is echter dat het een permanent geluid is wat altijd op de achtergrond aanwezig is. Indien u hier serieus mee wil omgaan verhoogd u de minimale afstand van een grote molen tot woningen. In Duitsland zijn de eisen veel hoger ! 17) In dit kader wordt ook aangegeven dat er direct over de negatieve effecten op omwonenden wordt gecommuniceerd. Tegelijkertijd haalt u in een ander stuk aan dat er in de meeste studies geen direct verband wordt aangetoond tussen de gezondheidseffecten en grote windmolens. Die conclusie is nogal voorbarig van uw kant. Hiermee wordt niet over negatieve effecten gecommuniceerd maar gewoonweg ontkent. Dat mensen wonende nabij windmolens wel degelijk klachten hebben [is recentelijk nog eens opgetekend in een artikel in NRC.](#) Juist het niet gehoord worden geeft mensen hierin een machteloos gevoel en ze staan er alleen voor. Willen we in Bronckhorst op deze manier met elkaar omgaan door op voorhand over gezondheidseffecten in de ontkenning te gaan ? 18) Over een duidelijk negatief effect wat wel op voorhand is te benoemen wordt gezwegen, nl het vermogenverlies ten gevolge van waardedaling van de woning of zelfs onverkoopbaarheid. Zoals eerder vermeld is, zal een schaderegeling onderdeel moeten uitmaken van dit beleid. Het zal veel nodeloze discussies kunnen voorkomen als die duidelijkheid er vooraf is.
- Over enkele zaken rondom de wind turbines heb ik enkele vragen. Vooral over de zonering rondom de gebieden met een bijzondere landschappelijke waarde (op kaartbijlage 3: "Cultuurlandschappelijke waardering", rood omkaderd), zoals Landgoed 't Zand in Hengelo Gld/Zelhem. Ik zie geen extra zonering rondom deze gebieden met een bijzondere landschappelijke waarde. Is daar rekening gehouden met de biodiversiteit van bijzondere fauna in deze bijzondere gebieden als diverse soorten roofvogels, uilen en zelfs de raaf? En de kraanvogeltrek. Deze dieren vliegen hoog en hebben een kilometers groot territorium. Verder speelt het economisch en recreatieve belang van dagrecreanten, en duizenden overnachtingen op kampeerterrinen, campings, scouting terreinen, B&B accommodaties en bungalow parken in dit gebied. De mensen, lees recreanten, komen voor de stilte en rust en zitten niet te wachten op horizon vervuiling van wind turbines. Een boom is 20 meter hoog. De wind turbines maken 24/7 lawaai en zijn in een wijde omtrek te zien. Is hier spraken van, dan zullen de recreanten uit dit gebied wegtrekken en lijden de recreatie ondernemers op lange termijn verlies, door toedoen van één energie ondernemer. Als ik mij goed herinner wilde de gemeente Bronckhorst al haar parelen aan elkaar rijgen en wat staat er nu te gebeuren? Ik hoop dat u met een extra zone rondom dit kwetsbare gebied komt, net als bij de beschermde stadsgezicht van de bebouwde kom, bv. 2 km zonering.
- Impact windturbines op gezondheid.

Routekaart aangepast: Nee

Toelichting:

Geluid

De gemeente is op de hoogte van de vraagtekens rondom de gezondheidseffecten van de plaatsing van windmolens. Op geen enkele wijze marginaliseert Bronckhorst deze gevoelige kwestie. De vergelijking met de koelkast was slecht om aan te geven wat 41db aan geluid betekent. Deze vergelijking komt uit de standaard vergelijkingsoverzichten die

worden gebruikt om uit te leggen hoe hard of zacht decibels zijn.

Wetenschappelijk onderzoek

In de bijlage met vragen en antwoorden wordt zeer uitgebreid ingegaan op een veelvoud aan aspecten met betrekking tot de gezondheid. We hebben getracht om de diverse onderzoeken (voor en tegen) op een rijtje te zetten zonder de illusie te hebben compleet te zijn. Hoewel er zeker enkele onderzoeken en opinie-artikelen zijn die twijfels laten zien over gezondheid is er op dit moment ook meer dan voldoende wetenschappelijke onderbouwing die de plaatsing van windmolens haalbaar maakt. Als gemeente gaan we uitdrukkelijk niet zelf op de stoel van de wetenschap zitten of daarin een eigen standpunt innemen. We sluiten aan bij de landelijke instellingen die daarvoor in het leven zijn geroepen (zoals het RIVM) en volgen die lijn. Het is de manier waarop in Nederland deze zaken zijn ingericht. We zijn op de hoogte van het advies van de WHO en wij zijn dan ook in afwachting van het RIVM met hun advies wat daarvan de gevolgen zijn. Wij zullen dit RIVM advies, dat eind 2019-begin 2020 wordt verwacht opvolgen.

Het Deense onderzoek

In veel reacties wordt verwezen naar het Deense Big Data onderzoek. Het klopt dat in 2014 de Deense regering opdracht heeft gegeven aan het landelijk kanker instituut (kraeftens Bekaempelse) om grootschalig onderzoek te doen naar de gevolgen van windmolens op de gezondheid. Dit onderzoek is (zover ons bekend) het meest omvangrijke onderzoek ooit op dit gebied. In dit onderzoek (met toepassing van big data/data science) zijn b.v. 17.559 casussen onderzocht van mensen die een hartinfarct hebben gehad en 16.913 casussen die een beroerte hebben gehad. En dan in hoeverre er een verband is met de blootstelling aan windmolens. Het onderzoek heeft gekeken over de periode van 1982-2013. Het onderzoek onder leiding van professor Poulsen komt tot de conclusie dat er geen significant verband is tussen de diverse onderzochte aandoeningen en blootstelling aan windmolens. Wat wel is aangetoond is dat bij harder geluid in de nacht (boven de 42 Db) mensen boven de 65 jaar significant meer slaapmedicatie gebruiken. Daarnaast zijn er aanwijzingen dat bij een hoge mate van Laag Frequent Geluid (Start met 10 Db(A) maar vooral bij 15 Db(A)) een lichte toename zichtbaar is in cardiovasculaire klachten. Op basis van de resultaten heeft de Deense regering besloten door te gaan met de plaatsing van windmolens op land maar vanwege het grote aantal windmolens die er al staat (een veelvoud van de Nederlandse situatie) zich nu te richten op een sterke toename van wind op zee. Wel worden op veel plaatsen “oude” windmolens vervangen door nieuwe hogere windmolens.

Vorzorgsprincipe / aanvullend onderzoek

Omdat niet onomstotelijk vast lijkt te staan dat windmolens resulteren in gezondheidsklachten wordt veelal verzocht om het voorzorgsprincipe toe te passen. In zaken die zijn behandeld door de Raad van State blijkt dat gezondheid niet wordt gezien als voorzorgsprincipe. De Raad van State stelt in de meeste zaken dat windmolens in het algemeen geen gevaar voor de gezondheid opleveren. In die zaken dat de Raad van State toestemming voor de plaatsing van windmolens wel heeft afgewezen op basis van het voorzorgsprincipe was er vaak sprake van onvoldoende specifiek onderzoek naar de effecten op natuur en milieu.

Bij concrete initiatieven voor windmolens zal in Bronckhorst extra gezondheidsonderzoek worden gedaan. Gezondheid zal niet worden weggelaten bij de diverse onderzoeken die al worden gedaan. De regiekamer kan deze en andere aanvullende onderzoeken (bijvoorbeeld een Bewonerseffectrapportage) verplicht stellen middels een bindend advies. Medewerking vanuit de gemeente hangt nauw samen met de uitvoering van het advies.

In “Veelgestelde vragen over duurzame energiebronnen” is het gezondheidsaspect ook besproken.

Routekaart - Zonnevelden

Reacties: 23, 59

Verzoek:

- Verzoek tot uitleg. Het voorgestelde beleid houdt onder meer in dat uitsluitend kleinschalige zonnevelden, maximaal 2 MWp vermogen, in de gemeente ontwikkeld mogen worden. De consequentie van dit beleid is dat de maximale omvang van een zonneveld 1,3 hectare mag zijn. De ambitie van de gemeente is om 206 hectare zonnevelden in de gemeente te hebben om in haar duurzame stroombehoefte te kunnen voorzien. Dat betekent dat minimaal 158 zonnevelden benodigd zijn. De gemeente telt momenteel 44 woonkernen. Dat betekent dat gemiddeld in elke woonkern 3-4 zonnevelden van 1,3 hectare gebouwd mogen worden. Wij betwijfelen of woonkernen dit beseffen en willen. Wij denken van niet.... Met netbeheerder Liander en haar zusterbedrijf Qirion hebben wij deze casus besproken. Zij hebben ons aangegeven dat de midden- en hoogspanning elektriciteitsnetwerken hiervoor niet geschikt zijn. De ervaring leert dat de professionele zonneveld projectontwikkelaars niet geïnteresseerd zijn in het bouwen van kleinschalige zonnevelden. Dat zet de deur open voor kleinere minder ervaren en minder goede zonneveldontwikkelaars met alle risico's van dien. Het gevolg hiervan is dat bijvoorbeeld brandschade ontstaat, vaker storingen optreden en zonnevelden minder stroom produceren, zoals in het verleden is gebleken... Verder willen wij aangeven dat bancaire financiering en verzekeren van kleine zonnevelden een issue is. Onder het motto beter ten halve gekeerd, dan ten hele gedwaald adviseren wij u te kiezen voor een 15-tal grootschalige zonnevelden of een mix van kleine en grootschalige zonnevelden.
- Onder het kopje 'Uitgangspunten en maatregelen', wordt aangegeven dat er ongeveer 200 ha. zonnepanelen op landbouwgrond nodig zullen zijn. U kent ons standpunt wij zijn tegen zonnevelden op landbouwgrond, zeker wanneer daken van gebouwen onbenut zijn! Wanneer alle daken zijn benut kunnen overige terreinen en ruimtes welke niet in gebruik zijn, zoals taluds en bermten, groene ruimten op bedrijfsterreinen, etc. worden voorzien van zonnepanelen. Wanneer al deze opties zijn benut kan worden overwogen om eventueel landbouwgrond op te offeren voor het opwekken van zonne-energie. Voordat deze stap wordt gezet willen wij aantoonbaar hebben dat alle lagere treden van de zonneladder uitgebreid zijn verkend en benut of werkelijk onmogelijk zijn.

Routekaart aangepast: Nee

Toelichting: Er is gekozen voor een maximale grote van 2MW voor een zonnepark vanwege het coulisselandschap in de gemeente. Deze omvang doet recht aan ons landschap en is beter in te passen. Tevens vanwege het feit dat in de gemeente geen optimale energie-infrastructuur/het energienetwerk aanwezig zijn voor grotere zonneparken. We werken mogelijk mee aan grotere zonneparken (>2MW) als dit noodzakelijk is voor de uitbreiding van de toekomstige energienetwerk. We hebben hierover vooraf contact gehad met de netbeheerder. We verwachten dat als we alleen zonnevelden van maximaal 2MW toestaan de betrokkenheid groter is.

Voor een goede inpassing van zonne-energie met aandacht voor natuur en landschap passen we de Constructieve Zonneladder toe. Initiatieven op hogere treden (zon op dak, langs infrastructurele werken) pakken we sneller en intensiever aan. Realisatie in de lagere treden moet aan strengere randvoorwaarden voldoen. Deze ladder is verwerkt in de inpassingsmatrix bij de Bronckhorster ruimtelijke afweging (bijlage bij deze verrijkte routekaart).

Belangrijk is dat we niet uitgaan van volgordeelijkheid, door bijvoorbeeld eerst te kiezen

voor zon op dak en daarna pas zon op land. Dit omdat we, gezien de opgave, kansen en initiatieven niet te lang in de wacht willen zetten. We doen daarmee ook voluit recht aan goede initiatieven vanuit de samenleving.

De Bronckhorster afweging

Reacties: 27, 38, 49, 51, 52, 54, 56

Verzoek:

- Verzoek tot uitleg. 19) Hoe verhoudt het ruimtelijk afwegingskader zich tot de reguliere bestemmingsplan procedures ? 20) Over het ruimtelijk afwegingskader. U benoemt dat het LandschapsOntwikkelingsPlan (LOP) de basis is geweest. Voor het LOP zijn echter andere uitgangspunten gehanteerd bij de vaststelling. Massale installaties in het buitengebied, die alle andere economische activiteiten doorkruisen en inperken waren zeker niet in beeld toen het LOP is vastgesteld. Het LOP als basis is dan ook een verkeerd uitgangspunt en nogal kort door de bocht. 21) U vermeldt het ruimtelijk spoor en het regionaal koersdocument. Kunt u aangeven wat dit is, waar het ingrijpt op het proces en welke bestuurlijke en wettelijke basis dit heeft ? 22) De regio RO gebruikt indicatieve kaarten, kunt u aangeven welke kaart dat is ? Indien de gemeenteraad de routekaart met indicatieve kaarten vaststelt, wordt daarmee een akkoord gegeven op mogelijk locaties voor grote windmolens ? Wordt daarmee een indicatie opeens een hard kader ? Opmerkelijk genoeg is op de bijgeleverde kaart te zien dat het gebied met hoogspanningslijnen als hoogwaardig wordt geklassificeerd (zie punt 20 over onjuist toepassen LOP). 23) De meegeleverde kaart over landschapswaardering is onduidelijk een niet gedetailleerd, zodat je als burger moeilijk kunt zien of het ook jouw woonomgeving/ straat betreft waar een grote molen kan komen. 24) In deze kaart zijn vooraf een aantal gebieden uitgesloten. Het Nationaal Landschap bijvoorbeeld. In de nota wordt dit niet verder beargumenteerd en gemotiveerd. Voorheen lagen nl in dit gebied geen beperkingen ten aanzien van bedrijvigheid (bv aanvraag Polweg, motercross nabij Delden, uitbreiding stallen). In de kaart is zichtbaar dat ook laagwaardige gebieden onderdeel uitmaken van dat Nationaal Landschap. Uitsluiting van dit gebied benadeeld anderen en dus onterecht en onzorgvuldig. 25) Ook stiltegebieden zijn vooraf uitgesloten. Een opmerkelijke omdat zonne energie juist geruisloos is en van windmolens wordt betoogd dat het geluid minimaal is. Om dan een stiltegebied uit te sluiten is vreemd. Tenzij u toch beweert dat het geluid van een koelkast ook in dat gebied te veel is. Uitsluiting benadeeld anderen dus graag uw motivatie. 26) In de inpassingmatrix is gebruik gemaakt van de cultuurlandschappen kaart met onderscheid in openheid van gebieden. Voor de vestiging van grote windmolens is dit een eigenaardig onderscheid, immers alle ruimte boven de 30 meter boomgrens is open gebied in de gemeente. Juist een gesloten gebied zou voor een grote windmolen een betere plek zijn omdat deze dan effectief niet zichtbaar meer is (alleen op hele grote afstand). In een open landschap wordt de impact van die enorme hoogte van max. 230 meter alleen maar groter. Ik vind de afweging en de keuze voor die cultuurkaart dan ook onjuist. Windmolens vergen in deze een andere afweging als andere lager gelegen initiatieven. 28) U vermeldt dat in 2020 en 2021 uitgegaan wordt van label B-plan. Is mij onbekend ? Wordt hiermee al op voorhand goedkeuring verleend aan lopende initiatieven ? Welke ?
 - In bijlage 3 (Bronckhorster ruimtelijke afweging) wordt op blz 2 geschreven: 'De landschappelijke waarderingskaart is weergegeven op kaart 1a ... op kaart 1b'. Wordt hiermee - ter verduidelijking - bedoeld resp. bijlage 5 (Waardering bijzondere gebieden) en bijlage 4 (Cultuurlandschappelijke waardering)? Tevens staat op blz 2: 'Zo geldt op ... gekwalificeerd als 'zeer hoog' en 'hoog'. Wordt met deze waardering uitgegaan van de kaart in bijlage 5 (Waardering bijzondere gebieden)? (ps: op blz 11 ('wind') van de Verrijkte Routekaart wordt deze kwalificatie ook benoemd). Bijlage 5 (Waardering bijzondere gebieden): Waarom is de locatie RWZI Olburgen van Waterschap Rijn&IJssel niet gekwalificeerd? Aangezien juist op deze locatie
-

mogelijke plannen zijn voor windenergie. Tevens wordt op deze locatie van RWZI biogas opgewekt (Waterstromen en Aviko). Wordt uitbreiding met (mest)vergisting hier ook uitgesloten?

- Maak svp duidelijk naar welke documenten verwezen wordt. Er is een kaartbijlage 3: Cultuurlandschappelijk waardering, maar in het document *Bronckhorster ruimtelijke afweging* bij energie-initiatieven wordt verwezen naar de landschappelijke waarderingskaart die weergegeven is op kaart 1a en naar een kaart 1 b met bijzondere landschappelijke gebieden. Ze zijn niet als zodanig aangeduid althans niet de stukken die op de website staan, allemaal verwarrend en onduidelijk. Kaartbijlage 3: Cultuurlandschappelijke waardering van RAAP (dat is eigenlijk de kaart Waardering bijzondere gebieden, bijlage 5 op de website) Is deze kaartbijlage nu de kaart met bijzondere gebieden dus kaart 1 b (genoemd in de Bronckhorster ruimtelijke afweging?, ik weet het niet. Deze kaart heeft het over “gebieden met een bijzondere landschappelijke waarde”. Heel verwarrend die verschillende begrippen die gehanteerd worden. Gebruik svp eenduidige tekst. En graag concreet aangeven wat het inhoud die typering van “gebieden met een bijzondere landschappelijke waarde” Wat kan daar wel en wat kan daar niet bijvoorbeeld? Ik lees dat nergens. 1 *Paragraaf Gebiedstypen en hun kwaliteit* Op pagina 2 bovenaan wordt de landschappelijke waarderingskaart genoemd met bijzondere landschappelijke gebieden, oa de landgoederenzone op kaart 1b (waar kan ik die vinden?), ik zie wel een kaart ‘*Cultuurlandschappelijke waardering*’, genoemd als kaartbijlage 3 van RAAP, met ‘*gebieden met een bijzondere landschappelijke waarde*’, is dat allemaal hetzelfde? Wat zijn de gevolgen van deze typering? Volgens wethouder Paul Hofman zijn windmolens in deze gebieden uitgesloten, geef dat dan ook aan in de teksten van de verschillende documenten die bij de routekaart horen. Graag dus teksten aanvullen, aanpassen. 2 *Ruimtelijke belemmeringen*. Consequentie van het vorenstaande is dat in gebieden met de kwalificatie ‘gebied met een bijzondere landschappelijke waarde’ geen windmolens geplaatst kunnen worden dus aan het rijtje van belemmeringen toegevoegd dient te worden die niet opgeheven kunnen worden. Dus toevoegen als 6^e bolletje; * *Gebieden met een bijzondere landschappelijke waarde* Inpassingsmatrix Duurzame energie in Bronckhorst. Hier graag een extra kolom opnemen met de titel; ‘gebieden met een bijzondere landschappelijke waarde’ en invullen wat daarin is toegestaan en wat niet.
 - 1. Leesbaarheid Verrijkte routekaart. Door de grote hoeveelheid stukken is de leesbaarheid en doorgrondelijkheid beperkt. Het zou de voorkeur hebben dat op het bijbehorende kaartmateriaal duidelijk is af te lezen waar bepaalde ontwikkelingen al dan niet mogelijk zijn. Zo worden in het document “Bronckhorster ruimtelijke afweging bij energie-initiatieven” onder “2. Ruimtelijke belemmeringen” een aantal gebieden aangegeven met een functie die niet te verenigen is met de inpassing van sommige duurzame opwekkingsvormen. Het verdient de voorkeur dat deze belemmeringszones duidelijk op bijbehorende kaarten wordt aangegeven. De leesbaarheid zal daardoor stukken verbeteren en ook latere discussies voorkomen.
 - 2. Kaartmateriaal. In het document “Bronckhorster ruimtelijke afweging bij energie-initiatieven” onder “4. Uitgangspunten” staat te lezen dat de bouw van windmolens niet is toegestaan in of binnen een zone van 2 kilometer te rekenen vanaf de grens van het van rijkswege beschermde stads- of dorpsgezicht. Ook deze begrenzing is eenvoudig op een kaart weer te geven. Dat verbetert de duidelijkheid en voorkomt, evenals onder punt 1 genoemd, latere discussies.
 - 3. Onduidelijke kaart landschappelijke waardering. Onder punt 1 en 2 zijn een aantal punten aangegeven waarvan het wenselijk is deze op een duidelijke kaart aan te geven. Dat geldt ook voor de landschappelijke waardering. De kaartbijlage 3 is slecht leesbaar. Graag dit exemplaar vervangen door een kaart waarop de begrenzingen goed te zien zijn.
 - De cultuurlandschappelijke waardering als toetsingsinstrument voor aanleg van windturbines. De gebiedsaanduidingen uit de Cultuurlandschappelijke Waarderingskaart, onderdeel van de Verrijkte Routekaart Energieneutraal
-

Bronckhorst 2030, lijken het toetsingsinstrument te vormen om de realisatiemogelijkheid van windturbines te beoordelen. De Inpassingsmatrix Bronckhorst sluit grote windturbines op gronden met hoge tot zeer hoge cultuurlandschappelijke waardering immers uit. In de Cultuurlandschappelijke waarderingskaart ligt landgoed 't Mulra terecht binnen de begrenzing van Gebied met bijzondere landschappelijke waarde. Ook de gronden van Landgoed Keppel, aan beide zijden van de Oude IJssel, liggen grotendeels binnen deze begrenzing. Opvallend is echter dat deze gronden op dezelfde kaart ook aangemerkt zijn als hebbende een lage tot zeer lage cultuurlandschappelijke waarde (zie bijlage 3). Ook de gronden direct grenzend aan de zuidzijde van het landgoed (nabij de Eldrikseweg) zijn aangemerkt als hebbende een lage of zeer lage cultuurlandschappelijke waardering. Op het landgoed en in haar directe omgeving is echter absoluut geen sprake van een lage cultuurlandschappelijke waarde. Landgoed 't Mulra is een voor Nederland uniek gebied, dankzij haar karakteristieke ligging aan beide zijden van de Oude IJssel. De kracht van het landgoed is haar monumentale en ecologische waarde, als ook de landschappelijke ruimtelijke afwisseling van poelen, bloemenweiden, bosschages en groene landschapselementen. De nog steeds in het veld zichtbare bebouwings- en gebruiksgeschiedenis is al vele eeuwen oud.

2. De betekenis van de gebiedsaanduiding Beschermd dorpsgezicht. Voor de dorpskern van Laag-Keppel houdt de gemeente een zone van 2 kilometer vrij van windturbines, ter bescherming van het dorpsgezicht, dat een hoge monumentale waarde heeft. Het landgoed vraagt zich af waarom eenzelfde regel niet kan gelden voor het landgoed, ter bescherming van de monumentaal waardevolle panden, het fraaie landschapsbeeld en de belevingswaarde voor alle fietsers en wandelaars? Tevens vragen directie en aandeelhouders zich af of de bufferzone van 2 kilometer afdoende is om het dorpsgezicht van Laag-Keppel te beschermen. Windturbines met een spanhoogte van circa 200 meter zijn ook op deze afstand nadrukkelijk aanwezig in het landschapsbeeld. Wellicht is een turbine-vrije zone van 5 kilometer meer wenselijk in deze omgeving.

3. De impact van windturbines op de ecologische waarde van het gebied. Het is zeer jammer dat de gemeente in haar voorlopige plannen vooral de (cultuur)landschappelijke waarde van de omgeving heeft mee laten wegen, en dan ook een zeer beperkte toetsingsgrondslag heeft toegepast om deze cultuurwaarde toe te kennen. De ecologische waarde van de omgeving rond de Oude IJssel is voornamelijk buiten beschouwing gebleven, terwijl deze van minstens zo grote betekenis is.

- Een aantal zaken in de Verrijkte routekaart en bijbehorende stukken zijn onvoldoende duidelijk omschreven of onduidelijk grafisch weergegeven. Het is wenselijk dat op het kaartmateriaal duidelijk en gedetailleerd zichtbaar is waar bepaalde ontwikkelingen wel of niet mogelijk zijn. De belemmeringszones moeten duidelijk zichtbaar zijn zodat alle partijen weten wat wel of niet mogelijk is. In het document "Bronckhorster ruimtelijke afweging bij energie-initiatieven" staat onder punt 4 te lezen dat de bouw van windmolens niet is toegestaan binnen een afstand van 2 km tot een beschermd stads- of dorpsgezicht, het is wenselijk dat op een kaart duidelijk is aangegeven welk gebied dit betreft. Ook de kaart "landschappelijke waardering" is slecht leesbaar. Om onduidelijkheid en latere discussie te voorkomen is het wenselijk dat kaarten duidelijk zijn en geen ruimte laten voor verschillende interpretaties. In de 'Inpassingsmatrix Duurzame energie in Bronckhorst' ontbreekt de kolom met gebieden van 'Bijzonder maatschappelijke waardering'. Op de kaart waarop de cultuurlandschappelijke waardering weergegeven is, staat bijvoorbeeld de gehele Achterhoek. Hierdoor is het gebied waarop het betrekking heeft, nl. de gemeente Bronckhorst, zeer klein weergegeven en voor velerlei uitleg vatbaar.
 - L.S. , vooraleerst een goede zaak dat de gemeente Bronckhorst, weliswaar in 2e instantie, het debat mbt de energie transitie opzoekt. De laatste, verrijkte, routekaart lezende, vallen mij een aantal zaken op. En meerdere tegen. Ten eerste lijken visies
-

op het buitengebied van de afgelopen decennia plotseling flexibel te zijn. Werden in eerste structuurvisies gebieden als gesloten karakter aangeduid, zijn ze nu plotseling open landschappen. Vreemd, of juist niet, gezien de schijnbaar onbedwingbare aandrang windmolens in deze gemeente te plaatsen. Terwijl energiekaarNederland, opgesteld door KNMI en PBL laat zien dat we op de ongunstigste plek van Nederland zitten voor windenergie. Doordat elke provincie individueel zijn doelstelling moet halen, dreigen we windmolens te gaan zetten waar het niet waait en zonnepanelen waar de zon onvoldoende schijnt.

Routekaart aangepast: Bronckhorster ruimtelijk afweging is aangescherpt met kaarten.

Toelichting: Wij beschouwen het LOP de basis voor de ruimtelijke afweging. Het plan is in samenwerking met de gemeente Lochem en Zutphen opgesteld en door de gemeenteraden vastgesteld. Er is stuurgroep, klankbordgroep en projectgroep zijn nauw betrokken geweest bij het opstellen. Het vorm voor ons de basis voor het uitvoeren voor andere plannen. Bij het indienen van concrete plannen voor wind- en zonparken zal dan ook de inpassingsmatrix gehanteerd worden als toetsingskader. De regiekamer RO gebruikt de kaarten die bij de ruimtelijke afweging horen. Deze naast de provinciale en landelijke beperkingen die gelden, zoals laagvliegroutes.

De kaarten geven een richting aan waar wel of geen mogelijkheden liggen. Bij een concreet plan zal bij de ruimtelijke afweging meer aspecten worden meegewogen, zoals laagvliegroutes en buisleidingen. Dit gaat dan als advies naar het college. Als het college een voorlopige go geeft dan wordt het plan formeel behandeld en start de ruimtelijke besluitprocedure.

In de inpassingsmatrix is een onderscheid gemaakt in de vormen van energieopwekking. Bij zonneparken zijn meer mogelijkheden toegestaan dan bij windparken. Er is juist gekozen om het landschap als basis te gebruiken en landschappelijke waardering is gehanteerd om te bepalen waar wel en geen opwekinstallies zijn toegestaan. Is het wel een punt om te stellen dat windturbines in gesloten gebieden minder zichtbaar zijn. Maar wij vonden toch dat dit invloed op het belevingswaarde van een gesloten landschap beter willen beschermen.

Een B-plan komt uit het Bronckhorster bestemmingsplanproces (BBP). Een B-plan is een plan waarbij de initiatiefnemer zelf voor het voorontwerp en de daarvoor benodigde onderzoeken en gegevens zorgt. Hieruit moet blijken dat een initiatief mogelijk is en aan wet- en regelgeving voldoet. De gemeente zorgt voor het vooroverleg met de instanties, zoals waterschap en waar nodig provincie en rijk. Hieruit moet blijken wat hun standpunten over het plan zijn. Het vooroverleg vindt plaats op basis van het voorbereidingsplan. Van het overleg wordt schriftelijk verslag gedaan. In het verslag moet staan met wie overleg is gevoerd, wat de eventuele opmerkingen zijn en wat daarmee is gedaan. In de ruimtelijke afweging is daarnaast extra gesteld dat het energie-initiatief moet zorgen voor de participatie en inzicht moet geven op welke manier dit wordt gedaan.

De kaarten gaven wat onduidelijkheid. **Om deze reden is er een extra kaart toegevoegd met de cultuurlandschappelijke waardering (kaart 2 geworden) en is kaart met de gebieden met een bijzondere landschappelijke waarde is vergroot (kaart 3 geworden). De cultuurlandschappen is kaart 1 geworden (was kaart 1b).** In deze kaart staan gebieden die geen cultuurlandschappelijke waardering hebben gekregen, omdat ze een andere functie hebben (bebouwd gebied). De RWZI Olburgen is beschouwd als gebouwd

gebied. Zo ook enkele bungalowparken. Hier zal per locaties apart gekeken worden als daar energie-initiatieven zijn of dit mogelijk is.

Routekaart - Participatie

Reacties: 1, 19, 27, 51

Verzoek:

- Verzoek tot uitleg waarom 100% draagvlak te krijgen in alles ontbreekt.
- Verzoek tot harde voorwaarden. Het participatieplan is van geen waarde voor de burgers en bewoners die straks met de windturbines moeten leven. Het klinkt allemaal zo mooi, participatieplan, 50 % lokaal eigendom. Wat nodig is zijn harde toezeggingen aan bewoners: financiële compensatie, gratis levenslange energie, uitkopen van woningen enzovoort. De prijs voor de individuele bewoners die gezondheidsklachten krijgen of anderszins last hebben van de windturbines, die woningwaardedaling of zelfs onverkoopbaarheid van hun woning voor lief moeten nemen, toeristische ondernemers die met een omzetsdaling geconfronteerd worden, moeten in ruime mate gecompenseerd worden. Grondeigenaren en de windturbinebedrijven strijken de winsten op, dankzij subsidies als de SDE+ regeling. Geld dat door de burger is opgebracht. Er moet er voor gezorgd worden dat de winsten bij de gedupeerden terecht komen. Het kan niet zo zijn dat de grondeigenaar, of hij nu 50 % lokaal is of niet, met tienduizenden euro per MW voor zijn grond gecompenseerd wordt en de overlast hebbende buurman niet. Er moet een goede verdeling van lasten en lusten zijn. En het kan niet zo zijn dat die alleen maar "transparant, begrijpelijk en direct" beschreven hoeven te worden, zoals u voorstaat in de participatiehandleiding. Gemeente, hier ligt een taak voor u!
- 2) Gezien de impact van de beleidsdocumenten op de WRO/AWB en WABO na een besluit van de gemeenteraad, vind ik dat u deze participatie vooraf wel erg beperkt invult. Uw communicatie komt hierin niet transparant over en wekt de suggestie om even op een achternamiddag te gaan besluiten waar de zoekgebieden van die grote windmolens komen te liggen. 3) Aanvullend doet zich hierbij de vraag voor waarom in principe de AGEM de afnemende en leverde partij moet worden bij initiatieven. De gemeente heeft door haar belang in de AGEM hierin een dubbelrol die investeringskeuzes kunnen beïnvloeden. Eenzelfde vraag doet zich voor bij inzetten van gemeentegrounden. 7) De participatiehandreiking vermeld lokaal eigenaarschap, samen/mee doen, meeprofitieren, open dialoog en daadwerkelijk iets te zeggen hebben (zeggenschap). Onduidelijk wordt wat dat eigenaarschap inhoudt, indien je niet financieel kunt en wilt participeren. Bovendien roept dit de vraag op waar u de grens legt bij die lokaliteit. Ook de verwoording samen doen roept vragen op. Hoe werkt dat uit als je een grote windmolen nabij je woning krijgt. Alleen je mening kunnen geven (tegen namelijk), vervolgens geconfronteerd worden met een onverkoopbaar huis en eventueel nadelige gezondheidseffecten (stress bv) op de koop toe. Zeggenschap suggereert dat je als burger mee kunt bepalen, dat is anders als meepraten of participeren. Ik vind het gehanteerde taalgebruik niet duidelijk, bovendien verhullend en slechts framing, waarbij geen recht wordt gedaan aan burger die echt de nadelige gevolgen gaat dragen van allerlei typen installaties. Hoe compenseert u dat? Laat u die burger alleen staan (nl. zelf procederen) of wordt er een schaderegeling ontworpen die verlies aan woningwaarde compenseert en vergoeding biedt voor overlast? 8) Ook vermeld u inclusiviteit. Het is mij onduidelijk wat u hiermee bedoelt in het kader van een participatieproces bij energie initiatieven. Betekent dat dat ook niet direct betrokkenen met de omwonenden mogen meepraten over een te realiseren project bij hun in de buurt? Waar wordt de grens van lokale omgeving getrokken bij hoge windmolens waar je op 3 kilometer afstand ook tegenaan kijkt. Inclusiviteit zou kunnen suggereren dat iedere inwoner belanghebbende is in het kader van de AWB is. Kunt u dit nader toelichten? 9) Ook wordt de Raad voor Inspiratie aangehaald. Onduidelijk is wat het mandaat en de bevoegdheden worden van deze raad. Gezien de maatschappelijke onrust over de

plaatsing van grote windmolens lijkt het wenselijk dat expliciet wordt aangegeven wie in deze raad gaan komen, waarom iemand daar een plekje verdient, waar ze zelf wonen en of ze een belang hebben. 11) In de participatieladder staat samen doen bovenaan. Sympathiek, maar hoe gaat u dan om met burgers die gewoonweg tegen zijn? Geen grote windmolens willen? Doen zij dan niet meer mee? Hoe gaat u deze burgers bereiken? Wat kunt u mensen dan bieden? 12) Ook wordt vermeld gelijkwaardig samenwerken. Er moet opbrengst in de omgeving zijn. Hoe zit dat als je niet financieel kunt participeren? Welke opbrengst geeft dit dan; wat heb je nog voor een zeggenschap? 13) Waarom slechts 50% lokale financiële inbreng? Lijkt logischer en wenselijk om dat juist minimaal 51% te laten zijn, zodat externe investeerders echt moeten luisteren. Voor met name grote windmolenparken zal vanwege de enorme kapitaalslast een financiële inbreng vanuit de burgerij een utopie blijken te zijn (0,1% participatie in een molenpark van 50 miljoen euro vergt al een investering van 50.000 euro). Hoe ziet u dit in de praktijk werken wanneer het om zulke grote bedragen gaat? Zeggenschap is daarmee wel een beperkt begrip. Preferente aandelen voor inwoners/omwonenden zou dit kunnen afdekken. Hoe staat u daar tegenover? 14) De AWB vermeldt expliciet belanghebbende als degene die ontvankelijk is in een beroep en bezwaar procedure. In uw beleidstuk wordt gesproken over omwonenden, inwoners en lokale omgeving. Hoe verhoudt zich dit met die wettelijke eis als belanghebbende. Ben ik als inwoner die op ruim 3 kilometer afstand naar een windmolen van 230 meter aankijk ook een belanghebbende in uw opvatting? En op 1 kilometer afstand of 500 meter. Hoe wordt die lokale omgeving begrenst? Deze criteria ontbreken en hebben ook invloed op de vraag wanneer ik dus als burger mag meepraten over initiatieven die mij wel kunnen raken. Uw nota geeft hier geen uitsluiting over. Een deficiëntie die ik graag aangevuld zou willen zien. 15) Uw eerste punt in participatiekader/randvoorwaarden voor energieprojecten vind ik misleidend en suggestief. Er staat nl. dat een plan ingediend moet worden door de initiatiefnemers dat als participatiedoel heeft om inwoners te laten meedoen in de omslag naar een energieneutraal Bronckhorst. De participatie lijkt daarmee een soort van heropvoeding te worden voor ongelovigen, betaald door de investeerder. Zeggenschap, gehoord worden, eventueel financieel inbrengen en gelijkwaardig gesprekspartner zijn, hoeven daarmee geen onderdeel te zijn van dit plan. Het woord participatieplan suggereert toch echt anders. Omwonenden zullen veelal wensen hebben die overlast zullen beperken, dat kost geld. In dit spanningsveld waar de investeerder meer kosten moet gaan maken en de belanghebbende wensen heeft, wordt de doelstelling om inwoners te laten meedoen in de omslag naar..... wel erg schrijnend. Hoe denkt u hiervoor een kader mee te geven die tegenstellingen kan overbruggen, eerlijkheid en gelijkwaardigheid borgen? 16) Onder punt 3 van de randvoorwaarden, bullit 2 wordt aangegeven dat met respect naar inwoners wordt geluisterd. Aansluitend wordt aangehaald dat: inwoners en hun (positieve) inbreng worden serieus genomen. Juist dat woord positieve roept vragen op. Het wekt de indruk dat er niet meer geluisterd zal gaan worden met inwoners die een negatieve inbreng leveren maar wel blijven mee doen, omdat zij bijvoorbeeld tegen een installatie of windmolen zijn bij hun in de buurt. Hoe kunt u dat rijmen met woorden als met respect en luisteren? 27) Over de financiële aspecten wordt niet gerept over het voordeel dat een grondeigenaar kan krijgen door grond te verpachten voor een windmolen. Prijzen die gehanteerd worden zijn ca 30.000 euro per molen per jaar. Bij een 15 jarig contract is de grondeigenaar dus spekkoper. Wordt het genoten voordeel ook terug gegeven aan de omwonenden? En gaat de gemeente daarvoor haar voorkeursrecht (WVG) uitoefenen eventueel aangevuld met onteigening? Zo niet hoe kan dit wel verrekend gaan worden? Kan dat financiële surplus ingebracht worden in het participatieplan ter dekking van schade en vermogensverlies omwonenden? 29) Bij participatiespoor: kan toegevoegd worden dat het ingediende project en participatieplan ook al ter inzage wordt gelegd en verplicht omwonenden vooraf per brief geïnformeerd worden. Zodoende kan het

-
- college al de reacties van de omgeving meewegen in haar besluit.
- 5. Financiële compensatie omwonenden. Initiatiefnemers ontvangen jaarlijks forse vergoedingen voor het hebben van een windmolen op hun grond. Dit staat veelal niet in verhouding tot het bedrag dat de gedupeerde omwonenden als schadevergoeding kunnen krijgen. Het is niet in geld uit te drukken hoeveel gezondheid waard is. U kunt een garantie geven op een gezonde leefomgeving door de mogelijkheid van de realisatie van windenergie pas toe te staan nadat er 100% duidelijkheid bestaat over de risico's. Dan pas kunt u op een verantwoordelijke manier een afweging maken. Of is de gezondheid van uw burgers dat niet waard? 6. Planschade. Indien de routekaart windenergie mogelijk blijft maken, acht ik de kans dat belanghebbenden hoge bedragen gaan claimen groot, omdat de invloed van infrason geluid op de gezondheid onderbouwd wordt door deskundige bureaus. De invloed van infrason geluid op de gezondheid is voor een straal van 2 km rond de windmolens bewezen en is een grote aantasting van het woon- en leefklimaat. U dient de gezondheid van uw burgers en ieder ander te beschermen. Door de claims die ingediend kunnen worden acht ik de realisatie van windmolens economisch niet haalbaar. 8. Participatiehandreiking. De participatiehandreiking is een omvangrijk document. Dat is voor de hanteerbaarheid daarvan niet makkelijk. Een groot scala van randvoorwaarden voor energieprojecten. Dat grote aantal randvoorwaarden maakt de toetsbaarheid lastig. Bovendien worden er diverse termen gebruikt die niet in de definities worden verklaard. Zo wordt in de randvoorwaarden onder meer gesproken over "gezondheidseffecten", "impact op natuur en landschap", "lokaal draagvlak", "lokaal eigendom". Deze termen zijn niet nader gedefinieerd en zullen dus zeker aanleiding geven tot discussie. Randvoorwaarden dienen voor iedereen duidelijk te zijn. Maar ook de definities die zijn opgenomen kunnen aanleiding geven tot verschillende uitleg. Bij de definitie van "Acceptatie en draagvlak" staat "...wanneer een groot deel van belanghebbenden instemt ...". Onduidelijk wat "een groot deel" is. En wat te denken van de definitie van "Participatieplan". In dat plan wordt beschreven wie als belanghebbenden worden beschouwd. Naar mijn mening is het uiteindelijk de rechter die bepaald of iemand belanghebbend is. Daarbij wil u wijzen op een recente uitspraak (27 februari 2019) van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (201806884/1/R1).

Routekaart aangepast: Nee

Toelichting:

Het doel van de verrijkte routekaart is meedoen in de omslag naar een energieneutraal Bronckhorst in 2030. We richten ons op de bovenste trap in de zogenaamde 'participatieladder'.

Bij energie-initiatieven stelt de gemeente Bronckhorst hoge eisen aan participatie en lokaal eigenaarschap. In de Regiekamer Energie maken we een integrale afweging om de kwaliteit van energieprojecten te stimuleren en om participatie te borgen. De initiatiefnemer dient een initiatief in in de Regiekamer Energie van Bronckhorst, naast de al bestaande Regiekamer RO. We behandelen het initiatief interdisciplinair en regelen participatie en lokaal eigendom goed, aan de voorkant van de procedure.

De gemeente Bronckhorst sluit zich aan bij de ambitie van het klimaatakkoord. Om de projecten voor de bouw en exploitatie van hernieuwbaar op land in de energietransitie te laten slagen, gaan in gebieden met mogelijkheden en ambities voor hernieuwbare opwekking, partijen gelijkwaardig samenwerken in de ontwikkeling, bouw en exploitatie. Dit vertaalt zich in evenwichtige eigendomsverdeling in een gebied waarbij gestreefd wordt naar 50 procent eigendom van de productie van de lokale omgeving (burgers en bedrijven).

De gemeente Bronckhorst toetst bij energieprojecten (>15 kW nietgebouwgebonden wind en zon, op particuliere grond én bij grond in eigen bezit) aan de Bronckhorster ambitie

(energieneutraal in 2030) en aan de randvoorwaarden rondom participatie met de samenleving.

1. De initiatiefnemers stellen een participatieplan op (als onderdeel van hun projectplan) dat als participatiedoel heeft: inwoners laten meedoen in de omslag naar een energieneutraal Bronckhorst;
2. De initiatiefnemers committeren zich aan de verantwoordelijkheden rondom proces-, project- en financiële participatie en verwerken deze in hun aanpak. Ze maken kenbaar hoe de lokale omgeving gaat profiteren van het project;
3. De initiatiefnemers beschrijven hoe ze de algemene uitgangspunten in de participatiehandreiking vertalen in hun plannen;
4. De initiatiefnemers onderbouwen hoe ze *ten minste 50 procent* in lokaal eigendom in het voorgestelde project gaan realiseren. *Ze motiveren hoe ze zich gaan inzetten voor meer dan 50 procent in lokaal eigendom.*

De initiatiefnemer doorloopt een proces om voor het specifieke project en in samenspraak met de lokale omgeving te komen tot een wenselijke en haalbare vormgeving van participatie. Het gaat hierbij om vormen van proces-, project- en financiële participatie, op basis van de participatieladder. *De begrippen, definities en verantwoordelijkheden rondom participatie verduidelijken we in de bijlagen van de participatiehandreiking.*

In de windsector zijn verschillende middelen ontwikkeld om de opbrengst van turbines (deels) ten goede te laten komen aan de omgeving. In de zonnesector doen, hoewel de rendementen geringer zijn, sommige van deze vormen van financiële participatie inmiddels ook hun intrede. Zoals gesteld in de verrijkte routekaart, gaat bij een windmolenpark een deel van de opbrengst (richtlijn Nederlandse WindEnergie Associatie (NWEA) in een omgevingsfonds. In de participatiehandreiking wordt de omwonendenregeling genoemd. “Een lokale regeling gericht op direct omwonenden in een bepaalde straal van de windturbines of het zonnepark. Het kan gaan om het aanbieden van groene stroom met korting, korting op de energierekening of een andere individuele, financiële vergoeding.”

Inspraak is een term die vooral hoort bij officiële procedures. In inspraakprocedures ligt het recht van burgers, maatschappelijke organisaties en bedrijven vast om hun reactie te geven.

Eén van de uitgangspunten in de participatiehandreiking is “Aandacht voor gezondheidseffecten, impact op natuur en landschap”. Initiatiefnemers beschrijven in hun participatieplan hoe ze communicatie van de geldende normen, aangetoonde effecten, onzekerheden en mogelijke maatregelen om overlast te beperken en/of te voorkomen vertalen in hun plannen.

De initiatiefnemer is primair verantwoordelijk voor de communicatie rondom het project. Initiatiefnemers communiceren proactief met belanghebbenden over de voortgang van het project, beslismomenten en gemaakte keuzes. Al in de initiatieffase van concrete projecten starten de initiatiefnemers met procesparticipatie. Tijdens deze fase worden nut en noodzaak van de opgave en de overwegingen voor de locatiekeuze en -grootte met omwonenden en andere betrokkenen doorgenomen. Ook gaan zij in gesprek over inpassing, beperken van hinder, delen in de lusten en dergelijke.

Planschade wordt meegenomen in ruimtelijke procedures en komt terug in de bestemmingsplanprocedure en de daadbij horende omgevingsovereenkomst. Dit geldt ook wanneer er duurzame energieinitiatieven (een bestemmingsplanwijziging of aanvraag omgevingsvergunning) worden ontplooid. Inwoners kunnen bij waardedaling van hun woning hier gebruik van maken.